St. 266 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) **V Trstu, v četrtek 9. novembra 1922** Posamezna številka 20 cent. **Letnik XLVII**

EDINOST

Izhaja, izvzemši ponedeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo ... Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se pošiljajo uredni... pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. Izdajatelj Anton Gerbec. — Lastnik tiskarna Edinost. Tisk tiska... znaša za mese: L 7.—, 3 mesece L 19.50, pol leta L 3... Za inozemstvo mesečno 4 lire več. — Telefon uredništva ...

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm.*) — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 40 cent, osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov *mm* po L 2 — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

...ejska Knjižnica ...LJANA — Ju... ...ije.

Turška nevarnost za evropski mir

Turki so slavnostno vkorakali v vzhodno Tracijo, potem ko so jo Grki izpraznili. Tako je zaključena grško-turška vojna. Grški imperializem je doživel tako sramoten poraz, da jih pozna malo takih zgodovina. Polom se je izvršil tako nepričakovano in tako naglo, da je spravil v zadrego predvsem Angleže, ki so zainteresirani v Mali Aziji. Da se je spor ob azijskih vratih končal za sedaj z mudanjskim dogovorom, se je zahvaliti previdnosti Angležev, ki se niso hoteli in niso mogli spuščati v nevarne pustolovščine, ko so izpoznali, da imajo proti sebi Francijo in Italijo. Toda ne oziraje se na to ostane vprašanje carigrajskih morskih ožin slejkoprej odprto. Angleži bodo morali pač požreti tudi drugo grenko pilulo in se usesti tudi z Rusijo za zeleno mizo. Konferenca v Lausanne bo morda privedla do nekega začasnega sporazuma, ki bo ostal v veljavi, dokler se ne razbistrijo razmere v Turčiji, ki so še nejasne in meglene.

Zmaga turškega orožja v angorskih gorah je prevzela Kemaliste, v katerih je na mah oživel nekdanji otomanski imperializem. In ta imperializem je nenasiten. Zopet vstajajo turški generali in vcepljajo vojski in narodu nevarne zavojevalne težnje. To so sicer sanje, ki se ne bodo nikoli več uresničile. Turčija ne pride več do Donave, pa če je apetit turških generalov še tako velik. Zakaj tako daleč segajo sanje nekaterih ekstremnih generalov.

Poleg tega evropskega imperializma Turkov obstoja azijski in afriški imperializem. Ujedinjenje vseh musulmanov, zavojevanje nekdanjih turških provinc, to je sedaj smoter turških imperialistov, ki ga še prikrivajo, ki pa prihaja do izraza v pretiranih zahtevah po mudanjskem dogovoru in v hujskajočih govorih kemalistovskih generalov in državnikov.

Zavedajoč se svoje zmage in moči, so vrgli kemalisti te dni sultana in proglasili za neveljavne vse pogodbe sultanove vlade z zapadnimi državami. To se je izvršilo istočasno z vstopom kemalistovskih vojakov na tracijsko ozemlje. To je demonstracija proti ententi, a predvsem proti Angležem. In vse kaže, da ne nameravajo Turki spoštovati niti mudanjskega dogovora, zakaj zmaga njihovega orožja in nesloga Zapada jih je napravila preveč samozavedne in prevzetne.

Nekdanji turški »bolnik« ob Bosporu je torej vsaj navidezno nekoliko okreval, ker je »prikašljal« na novo v Evropo. Ta vstop Turkov v Evropo pa otvarja novo dobo v razvoju balkanskih držav.

V balkanski vojni so združeni Srbi, Bolgari in Grki vrgli Turke do Carigrada in tam bi bili Turki ostali, da ni prišlo do nesrečne druge balkanske vojne, ki jo je povzročil ošabni nemški princ, ki se je povzpel za vladarja slovanskih Bolgarov. Bolgari so na jugu izgubili Tracijo in kos Macedonije, a nemški princ je prežal na priliko, da se vrže na Srbijo.

In doživeli smo, da se je Bolgarija v svetovni vojni postavila ob stran osrednjih vlasti, ker je upala, da se bo okoristila na račun Srbije ter da iztrže Rumuniji Dobrudžo, ki jo je izgubila poleg Tracije v drugi balkanski vojni. Toda zgodilo se je drugače. Med premaganci je tudi Bolgarija plačala svoje imperialistične težnje in svoje verolomstvo napram Rusiji s porazom. In v Tracijo, po kateri je Bolgarija težila, so vkorakale grške čete ter jo zasedle in jo držale do danes. Tako je postala Bolgarija danes mejašica Turčije, svoje zaveznice iz svetovne vojne. Grkov ni več v Traciji, zakaj vse grško prebivalstvo (okoli pol miljona) se je izselilo, ker se je po pravici balo pokoljev od Turkov. Tako je danes Tracija napol neobljudena dežela brez živil in živine, zakaj Grki so vse odnesli s seboj.

Od nekdaj je Balkan izhodišče sporov med evropskimi velevlastmi. Kadarkoli so se ljudstva na Balkanu spoprijela, ali če se je šlo za boj proti Turkom, ali za kako večje komitaško gibanje, takoj je nastalo »vrenje« v evropskih diplomatskih pisarnicah. In diplomatje so rezali pravico balkanskim narodom ki so se morali skoraj vedno ukloniti temu, kar so evropski gospodje določili. V tistih časih so imeli balkanski Slovani veliko oporo v Rusiji, ki ima velike zasluge, da obstojajo na Balkanu svobodne narodne države.

Danes, ko ni več Rusije, to se pravi one Rusije, ki bi se potegovala za «slovansko rajo», vstopajo Turki v Evropo in njihov vstop vznemirja balkanske narode, ki imajo še preživo v spominu turško tlačanstvo in večstoletno robovanje nekrščanskemu in nekulturnemu sovragu.

Če je bil Balkan v prejšnjih časih predmet, s katerim so hotele razpolagati zapadne države in so tudi do gotove meje razpolagale, je bilo to mogoče, ker je bila Turčija ona država, za katere kožo se je tedaj šlo. Evropska diplomacija se ni pri svojih spletkah in računih nikoli brigala za blagostanje ali procvit in prosveto balkanskih narodov, ona je upoštevala le Turčijo kot državno silo, ki jo je bilo treba oslabiti ali ojačiti, kakor je ravno kazalo tej ali oni velevlasti v različnih dobah. In v tej igri evropske diplomacije so balkanski narodi s pomočjo ruskih vojskâ strli Turka v Evropi in s tem je bil dan prvi pogoj za stalno pomiritev Balkana.

Največji sovražnik temu normalnemu razvoju narodov na Balkanu je bila še Avstro-Ogrska, ki se je v letu 1914. podtaknila ob Srbijo in doživela svoj propad. Z likvidacijo Avstro-Oderske in z iztisnjenjem Turčije iz Evrope so bili dani po dolgih stoletjih pogoji za stalno pomirjenje Balkana. Ta politični «ognjenik» Evrope, kot so ga do tedaj nazivali, je bil na tem, da ugasne. Nesrečna grška politika, ki je končala s katastrofalnim porazom v Mali Aziji, je izpremenila politični položaj na Balkanu.

Vstop Turkov v Evropo je strašilo za Balkan. Kakor je izključeno, da bi Turki zavzeli na Balkanu še kdaj vodilno mesto, vendar pa je njihova prisotnost na evropskih tleh stalna nevarnost za mir na Balkanu in torej za evropski mir. Obstoja namreč nevarnost, da postanejo balkanske države zopet igrača evropskih diplomatskih kabinetov. Žalibog se smatrajo v politiki manjši narodi in slabejše države tudi danes še za predmet političnega in gospodarskega izkoriščanja od strani velikih sil. In ker so majhni narodi in majhne države na Balkanu nesložni med seboj, zato je umevno, da je vtikanje mogočnih tujcev še bolj mogoče. Pregovor, da kjer se dva prepirata, ima tretji dobiček, velja zlasti na Balkanu.

Brez dvoma bo igrala Turčija veliko vlogo v razmerju med Bolgarsko in Jugoslavijo. Bližnja bodočnost bo pokazala, ali bo turško mejaštvo vplivalo ugodno ali pa neugodno na bolgarsko-jugoslovenske odnošaje. Ali se bo Bolgarija odločila za turkofilsko politiko in se postavila proti ostalim Balkancem, t. j. Grkom, Jugoslovenom in Rumunom, ali pa se bo trajno pobotala z Jugslavijo. Od te odločitve Bolgarov na Balkanu je odvisen razvoj balkanskih narodov. Zato zamoremo trditi, da stoji danes Bolgarska na mejniku nove politične dobe. Največ je zainteresirana pri tej bodoči politiki Bolgarske — Jugoslavija. Če pojde Bolgarija z Jugoslavijo, tedaj bo vpliv Turčije na razvoj Balkana nalenkosten. In zapadne velesile, ki so zainteresirane na Balkanu in v Turčiji, ne bodo imele tistega odločilnega vpliva na življenje balkanskih narodov in njihovih držav kakor v prejšnjih časih. Z drugimi besedami politična in gospodarska samostojnost Balkana je v veliki meri odvisna od resničnega in trajnega sporazuma med Bolgarsko in Jugoslavijo.

Ako govorimo o turški nevarnosti za Balkan, ne smemo prezreti dejstva, da živi v Jugoslaviji in v Bolgariji veliko Mohamedancev, ki, če tudi niso po rojstvu in narodnosti Turki, gledajo vendar na Turke kot na svoje brate in sl jih na tihem žele. Če pomislimo dalje na četaštvo v Macedoniji in v Traciji, tedaj je jasno, da se da ta položaj imenitno izrabljati za onega, ki bi hotel imeti na Balkanu ogenj in v kalnem ribariti. Zatorej ni prazna trditev, da utegne vstop Turkov v Evropo spraviti prej ali slej mir na Balkanu v nevarnost. In če na Balkanu gori, tedaj grozi požar vsej Evropi. To nas uči zgodovina. Zato se ne moremo veseliti turškega prihoda v Tracijo.

Italija

Sen. Salata ostane na svojem mestu do 31. decembra 1922

RIM, 8. Ministrski predsednik Mussolini je odredil, da ostane senator Salata do 31. decembra 1922. na mestu predsednika osrednje posvetovalne komisije in v službi likvidatorja osrednjega urada za nove pokrajine.

Spor med Mussolinijem in grofom Sforzo rešen — Sforza ne bo več poslanik v Parizu

RIM, 8. V tukajšnjih krogih se smatra, da je spor med Mussolinijem in Sforzo končnoveljavno zaključen. Grof Sforza ne bo več poslanik in ravnotako ne bo določen za italijanskega zastopnika na konferenci o vzhodnem vprašanju.

Ministrski predsednik ni sprejel ostavke italijanskega poslanika v Carigradu markija Garronija. Vsled tega se sklepa, da je poslanik Garroni določen za italijanskega zastopnika na omenjeni konferenci. Zelo verjetno je, da bo šel na konferenco tudi Mussolini sam, tako da bi ne bilo treba imenovati drugih zastopnikov.

Fašistovska vlada in Vatikan

RIM, 8. Že nekoliko dni se širi po Rimu govorica, da je ministrski predsednik Mussolini uradno prosil sv. stolico, da bi ga papež sprejel. Nadalje se govori, da bo sv. stolica tej prošnji najbrže ugodila. V vatikanskih krogih pa se zatrjuje, da ni prejela sv. stolica nikake podobne prošnje.

Govorica je nastala najbrže vsled tega, ker je Mussolini v svojih člankih in tudi v zbornici dosledno naglašal pomen papeštva kot duhovnega oblastva. Na drugi strani pa je zelo mogoče, da ima Mussolini v načrtu med drugim tudi sporazum med Italijo in sv. stolico.

Fašistovski kazenski pohod pri Jakinu

JAKIN, 8. V Pinocchiu so tamkajšnji socialisti baje pretepli dva fašista. Jakinski fašisti so sklenili, da se pojdejo maščevat. Ko so prišli v občino, so streljali proti oknom, da bi se zavarovali proti morebitnim napadom. Potem pa so šli v hiše, kjer so se po njihovem prepričanju nahajali napadalci onih dveh fašistov ter so pretepli, kogar se jim je zdelo. En socialist je bil težko ranjen in je moral v bolnišnico.

Emilijski fašisti in svoboda tiska — «Gazzetta dell'Emilia» osvobojena

MODENA, 8. Ob času fašistovske mobilizacije so fašisti zasedli tukajšnji list «Gazzetta dell'Emilia», glasilo liberalne stranke. Fašisti so hoteli zasedbo «uzakoniti» in skušali stopiti v pogajanja z lastniki, kateri pa se niso hoteli pogajati. Kljub temu so izdajali list kot glasilo fašistovske stranke. Ker pa so se ponesrečili vsi poskusi sporazuma z lastniki, je izdala pokrajinska fašistovska zveza pred včerajšnjim proglas, v katerem naglaša, da je iz spoštovanja do zasebne lastnine sklenila povrniti list zakonitemu lastništvu in prejšnjemu uredništvu.

En mrtev in pet ranjenih v Paganica pri Acquili

AQUILA, 8. V bližnji občini Paganica je prišlo do hudega spodada med fašisti in socialisti. En socialist je bil ubit, neki drugi težko ranjen. V spopadu so bili ranjeni tudi štirje fašisti.

Spopadi s fašisti v Medi — En fašist ubit

COMO, 8. Fašistovska četa iz Mede je bila na svojem povratku iz Cantu, in sicer ko je šla skozi vas Cambiago, napadena iz zasede. En strel je zadel nekega fašista v usta, tako da je bil takoj mrtev. Napadalci so zbežali. Pozneje sta bili aretirani v zvezi s tem dogodkom dve osebi.

Jugoslavija

Politika sporazuma z Italijo

LJUBLJANA, 8. «Slovenskemu Narodu» poročajo iz Belgrada: Brzojavka italijanskega ministrskega predsednika Mussolinija zunanjemu ministru dr. Ninčiću je napravila najboljši vtisk ne samo v merodajnih vladnih krogih, marveč tudi v parlamentu in v javnosti sploh. Že takoj ob nastopu njegove vlade se je izrazila nada, da mora Mussolini, ki prevzema odgovornost in usodo Italije, delovati v duhu sporazuma in vzpostavitve dobrega sosedstva, če že ne prisrčnega prijateljstva z Jugoslovani. Da Mussolini stremi za sporazumom, ne dokazuje samo imenovana brzojavka, marveč tudi jasno kažejo na to razna važna fakta. Mussolini v resnici želi spraviti medsebojno razmerje med obema državama v normalni tir. Mussolinijeva vlada je, kakor znano, ukazala z vso strogostjo fašistom, da so se umaknili z Reke. Hrvatski čitalnici na Reki so vrnjeni njeni prostori, ki so jih bili zasedli arditi. Odrejena je stroga kontrola fašistov in arditov na meji. Demobilizacija fašistov je strogo izvedena in vsak fašist, ki bi skušal priti na mejo in jo prestopiti, se smatra kot navaden zločinec.

Jugoslovenski poslanik v Rimu, Antonijević, je dobil iz Belgrada točna navodila, kako mu je nastopati, da se v resnici izvede sporazum in izvrši rapallska pogodba. Vest nekaterih belgrajskih listov, da odpotuje Antonijević v Belgrad, ni službeno potrjena. Mogoč je njegov prihod, če bo to zahteval položaj.

Zaščita Italijanov v Dalmaciji s strani oblastev

ŠIBENIK, 8. Jugoslovenska oblastva so izdala uradom in podrejenim organom strogo navodila, da se Italijanom v mestu zagotovi največje spoštovanje. Nekaterim uradom so se dala ta navodila v obliki službenega ukaza in vsak uradnik je moral podpisati. Slično obzirno zadržanje nasproti Italijanom so sklenila zavzeti tudi krajevna narodna združenja. Te mere in ti predlogi so napravili najboljši vtis na vse Italijane Dalmacije. (Stefani).

Vstop Grške v Mali sporazum?

BELGRAD, 8. Grški zunanji minister Politis je izjavil zastopniku «Avala» nastopno: Popolnoma sem zadovoljen z uspehom razgovorov s kraljem, ministrskim predsednikom Pašićem in zunanjim ministrom dr. Ninčićem. Tekom pogajanj je bilo sklenjeno pospešiti gospodarsko zbližanje med obema državama potom trgovinske pogodbe in izvesti v marcu leta 1914. sklenjeno pogodbo glede svobodne zone v Solunu na korist jugoslovenske trgovine. Ta načrt naj se izvede v najkrajšem času.

Kar se tiče sprejema Grške v Mali sporazum, bo Belgrad stavil tozadevni predlog takoj, ko bodo izvršene omenjene pogodbe.(?)

Jugoslovensko-čehoslovaški parlamentarni odbor

BELGRAD, 8. Včeraj dopoldne so se sestali v predsedništvu skupščine klubovi načelniki, ki so razpravljali o sestavitvi čehoslovaško-jugoslovenskega interparlamentarnega odbora v smislu sklepov parlamentarne konference v Pragi. Po kratki diskusiji je bilo sklenjeno, da naj se osnuje pripravljalni odbor, v katerega odpošljeta oba parlamenta, češki in jugoslovenski, po 16 članov. Namen odbora bo vzdrževanje zvez med obema parlamentoma. Določitev članov za jugoslovenski del odbora je prepuščena posameznim posl. klubom. Demokratski klub je določil kot svoja člana že danes Ljubo Davidovića in Večeslava Wilderja. Odbor bo na prvem sestanku izdelal svoj program.

Potovanje pomočnika v ministrstvu financ Plavšića

BELGRAD, 8. Pomočnik jugoslovenskega finančnega ministra Plavšić je odpotoval z generalnim ravnateljem neke vodilne čehoslovaške banke v Curih radi stabilizacije dinarja. Od tam bo odpotoval Plavšić z ravnateljem preko Trsta na Dunaj in se vrnil nato v Belgrad.

Sporazum s kraljevičem Gjorgjem

BELGRAD, 8. Patrijarh Dimitrije je prevzel misijo, da poravna mirnim potom spor s kraljevičem Gjorgjem. Patrijarhova intervencija ima že delni uspeh in pričakujejo, da se doseže popolna izmiritev. Sprijaznjenje se ima izvršiti na svečan način o priliki blagoslovljenja dvorske kapelice. V glavnem skušajo, da se v ta spor ne bodo več vmešavali razni politiki in nekateri ljudje, ki so skušali ta spor izrabiti v gotove intrige.

Rusija

Odnošaji med Rusijo in Nemčijo.

BERLIN, 8. Novi nemški poslanik v Moskvi Brockdorf Rantzau je izročil pred včerajšnjim predsedniku osrednjega vseruskega izvršilnega odbora Kalininu svoje poverilne listine. Pri tej priliki je izjavil, da bo storil vse, da se dokaže, da rapallska pogodba, ki je bila sklenjena med Rusijo in Nemčijo, ne pomeni novo dobo samo za obe prizadeti državi, temveč za vso Evropo in tudi za ves svet. Kalinin je odgovoril, da bo politika prijateljskih odnošajev in gospodarskega zbližanja med obema državama ostala neizpremenjena brez ozira na zunanje zapreke in izpremenile jo ne bodo niti pogodbe, ki jih morda obe državi sklenejo z drugimi državami.

BERLIN, 7. Rusko-nemška pogajanja o raztegnitvi veljavnosti rapallske pogodbe na države, ki so zaveznice sovjetske Rusije, so bila uspešno zaključena in dne 5. t. m. je bila podpisana tozadevna pogodba. Za Rusijo sta jo podpisala ruski poslanik Krestinski in posebni zastopnik Ukrajine, z nemške strani pa baron Malzahn, načelnik oddelka za vzhodna vprašanja v nemškem ministrstvu za zunanje zadeve.

Prvi del pogodbe določa, da se veljavnost pogodbe raztegne na sovjetske republike Belorusijo, Ukrajino, tri zvezne zakavkaške republike in na daljnovzhodno republiko. Drugi del pogodbe vsebuje najvažnejše določbe dogovora, ki je bil sklenjen med Nemčijo in Rusijo 6. maja 1921. in ki bo služil kot podlaga gospodarskih odnošajev med Nemčijo in gorimenjenimi republikami.

LONDON, 7. Glasom ruskih listov so prešle tvornice Putilov v roke nekega nemškega podjetja, katero je sklenilo s sovjetsko vlado tozadeven sporazum. Delo se bo v delavnicah takoj obnovilo, a izdelovalo se bo orožje za potrebe sovjetske vlade.

Zborovanje III. internacionale — Leninov govor proti fašizmu

BERLIN, 8. Shod III. internacionale je otvoril Lenin sam, ki je imel otvoritveni govor. Govornik je veličal rusko komunistično državo in v nadaljevanju se je dotaknil dogodkov v Italiji. Rekel je, da je komunistična stvar v Italiji izložena v sedanjem hipu težkim preizkušnjam. Hip je vsled nesloge med socialističnimi poglavarji zelo kritičen. Opozarjal je, da je III. internacionala voditelje italijanskega socializma ponovno opominjala, toda vsi opomini niso nič zalegli. Kljub vsem opominom je bil italijanski proletariat izdan, ker so se njegovi voditelji prilizovali meščanstvu, da bi z njegovo pomočjo prišli do vlade. V tem tiči po Leninovem mnenju vzrok vseh razkolov, ki so potem omogočili zmago fašizma. Lenin je naglasil, da je fašistovsko gibanje popolnoma reakcionarno gibanje in da bo njegova slava spričo gospodarske in finančne krize, v kateri se nahaja Italija, naglo minila. Italijansko ljudstvo bo doživelo novo razočaranje, iz katerega se bo porodila prava revolucija, ki bo kaznovala vse krivice.

Anglija

Volilna polemika med Lloydom Georgeom in Bonar Lawom

NEWCASTLE, 8. V govoru, ki ga je imel včeraj, je Lloyd George kritiziral smernice nove vlade. Ni mi všeč vlada — je rekel — ki je prišla na svet trudna, kajti vlada mora uporabiti vso svojo odločnost in vso svojo življensko moč, ako hoče biti kos težkočam, ki jih povzroča sedanji položaj. Moje zadržanje glede vprašanja vojne odškodnine se ni izpremenilo. Naš zastopnik na prihodnji konferenci v Bruslju mora izposlovati, kar je pravično napram Nemčiji, Italiji in Belgiji in kar je ravno tako pravično napram Angliji. V vsakem drugem slučaju bodo koristi Anglije trpele. Lloyd George je rekel nadalje, da odobrava sklep Bonar Lawa, da pojde tudi on sam na konferenco v Bruselj.

Glede bližnjega vzhoda je Lloyd George rekel: Mi smo obdržali naše položaje brez Francije in brez Italije in prevzeli smo sami odgovornost za odvrnitev nevarnosti. Toda Turki si pravijo sedaj: Tega človeka (Lloyda Georgea) pa smo se vendar odkrižali! In ko je Turek pregledal seznam novih ministrov, si je zopet rekel, da je prišla nova priložnost, da nam zopet pokaže svojo moč. Edino, kar morem reči o vsem tem je, da bomo moji prijatelji in jaz podpirali vlado, ako bo branila čast naše zastave. Toda ako vlada zastavo povesi, bomo moji prijatelji in jaz proti njej. Ob zaključku je Lloyd George naglasil, da je, bodisi na vzhodu, bodisi na zapadu, odločnost neobhodno potrebna, ker je edino jamstvo za mir,

LONDON, 8. Včeraj je imel ministrski predsednik Bonar Law govor, v katerem se je branil proti obtožbam, češ da je njegova politika zaspana politika. Odločno je zavračal trditve Lloyda Georgea in Chamberlaina glede vzhodne politike in je očital Lloydu Georgeu, da je na predvečer konference napadel Turke in Francoze. Slab način je — je dodal — zmerjati ljudi, s katerimi se hočeš pogajati. Govornik je priznal, da je sedanji položaj resen, toda protestiral je proti trditvi, da ga je on zakrivil. Gotovo je, da ni rešil položaja Lloyd Georgev proglas, ki je bil izdan ob času krize, niti njegove vojne priprave v Carigradu. Bonar Law je zaključil svoj govor tako-le: «Ključ položaja na vzhodu ni v Carigradu, temveč v Londonu in Parizu. Misel, ki prevladuje v naši politiki, je, da moramo postopati v sporazumu z zavezniki, ker bo sicer zavladala v Evropi splošna zmešnjava. Na koncu je Bonar Law naglasil, da so zastopniki zaveznikov v Carigradu postopali v zadnjem času v popolnem medsebojnem sporazumu, in to kljub vsemu, kar se je dogodilo v teku zadnje krize.

V Londonu so v skrbeh radi dogodkov na vzhodu

LONDON, 8. Londonski politični krogi so spričo razvoja dogodkov v Carigradu bolj in bolj v skrbeh. Angleška in francoska vlada sta razpravljali o tem, ali bi bilo primerno proglasiti obsedno stanje, potem ko so medzavezniški veliki komisarji dobili nalog, naj ukrenejo tiste korake, ki se jim z ozirom na položaj zdijo primerni. Tukajšnji krogi si ne skrivajo, da bo razvoj dogodkov zahteval odločne mere, kajti angorska vlada je pri svojem postopanju prekoračila oblast, ki ji je bila dovoljena.

Amerika

Volitve v Zedinjenih državah — Demokrati zmagujejo

NEW YORK, 7. Danes se vršijo v Zedinjenih državah volitve za obnovitev ene tretjine senata in za obnovitev predstavniške zbornice. Izvoliti se ima 30 guvernerjev, 34 senatorjev in 431 članov predstavniške zbornice. V več državah tvori vprašanje prepovedi alkohola eno glavnih točk programov, ki so jih napisale posamezne stranke na svojo zastavo. Sodi se, da bodo dobili pristaši odprave tega zakona nekoliko novih sedežev v predstavniški zbornici, toda to število bo kljub temu premajhno, da bi se moglo računati z odpravo prepovedi.

Demokratska stranka, h kateri pripada, kakor znano tudi bivši predsednik Wilson, je postavila v svoj program tudi zahtevo po reviziji carinarskih tarif, katere smatra deželi za zelo škodljive. Republikanska stranka, h kateri spada sedanji predsednik Harding, pa stoji na stališču, da se morajo omenjene tarife ohraniti. Demokratska stranka očita nadalje republikancem neuspeh na washingtonski konferenci, katera ni obrodila plodov, ki so se pričakovali, kajti Anglija, Francija in Italija niso potrdile dogovorov, ki so bili na tej konferenci sklenjeni in podpisani. Med senatorji, ki zopet kandidirajo, naj se omeni predvsem znani nasprotnik versailleske mirovne pogodbe Lodge, na drugi strani pa senator Hitchecock, ki je vnet zagovornik Wilsonovih 14 točk.

Največje zanimanje gre za izid volitev v državi Ohio, ki je ožja domovina sedanjega predsednika Hardinga. Ako bodo republikanci v tej državi potolčeni, bi bilo to resno znamenje, kakšne bodo volitve predsednika, ki se bodo vršile l. 1924.

Sodi pa se, da bodo republikanci izvojevali večino v senatu in v predstavniški zbornici.

PARIZ, 8. Listu «Matinu» poročajo iz New-Yorka: «Demokratska stranka zmaguje po vsej deželi. Glasom prvih vesti, ki so bile prejete ob 22, so izgubili republikanci veliko število sedežev v predstavniški zbornici in vsaj eno mesto v senatu. V mnogo državah se je glasovalo predvsem v znamenju ohranitve ali odprave prepovedi alkoholnih pijač. Po zadnjih vesteh je izvolitev senatorja Lodge v Massachussettes in Johnsona v Kaliforniji skoraj zagotovljena.

Vzhodno vprašanje

Čete zaveznikov ostanejo v Carigradu do ratifikacije miru — Zavezniki grozijo z obsednim stanjem. — Turki ranili dva italijanska orožnika — Kočljiv položaj pri Čanaku — Akutna kriza v Carigradu

LONDON, 8. Agenciji «Reuter» poročajo iz Carigrada: Glede izpraznitve Carigrada s strani zaveznikov, zahtevane od kemalistov, se poudarja, da ostanejo v smislu note od 23. septembra zavezniške čete v Carigradu do ratifikacije mirovne pogodbe.

Zavezniški visoki komisarji so vprašali svoje vlade za nadaljna navodila. Vlade so pooblastile svoje zastopnike, naj ukrenejo take mere, kakršne smatrajo za umestne, da se ohrani v Carigradu red. Ako bi bilo potrebno, naj proglasijo obsedno stanje.

PARIZ, 8. Listi objavljajo poročilo iz angleškega vira, ki pravi: Refet-paša je zapustil včeraj Carigrad, da izvrši inspekcijo v vzhodni Traciji. Carigrajski dopisnik «Petit Parisiena» smatra, da se nahaja sultan na varnem na neki angleški ladji v Bosporu. Isti dopisnik poroča, da je tekom zadnjih izgredov gruča Turkov napadla in ranila dva italijanska orožnika.

LONDON, 8. Agenciji «Reuter» poročajo iz Carigrada: Pri Čanaku postaja položaj grozeč. Turške čete sicer ostajajo za črto, toda turško orožništvo jo prekoraka vse do žičnih ovir Angležev. Turški orožniki branijo, da bi angleške potrule šle čez eno miljo daleč.

CARIGRAD, 8. Abnormalni položaj, povzročen po izrednih dogodkih, je izzval ostro finančno in trgovinsko krizo. Borza je zaprta. Turška valuta je padla, inozemske devize skokoma rastejo, trgovci odpovedujejo ekspedicijo naročenega blaga, zlasti kolonialnega in moke. Takojšnja primemba carinskih tarif, ki so v moči v Anatoliji in s katerimi se normalne naklade popetorijo, je uničila trg in po blago, ki leži v carinarnicah, ne pride nihče.

LONDON, 8. Z Malte poročajo: Iz dobro poučenega vira se doznava, da bodo predložili Turki konferenci za mir na bližnjem vzhodu nastopni novi zahtevi: 1. Turkom naj se odstopita grška otoka Mitilene in Hios; 2. Uprava državnega dolga naj se prepusti Turčiji sami.

Za takojšnje sklicanje mirovne konference — Razsodišče za konferenco

PARIZ, 8. Neka polslužbena nota pravi: Dasi francoska vlada kratki odgoditvi otvoritve konference v Lausanni ni nasprotna, zlasti ne z ozirom na materialno organizacijo konference, je vendar proti temu, da se odgodi konferenca do 27. novembra. Potrebno je dati razumeti, da zavezniki sistemizacije miru na vzhodu nočejo odložiti ter nočejo dovoliti Turkom, da odločajo v nasprotju z že sklenjenimi dogovori še preden zavezniki kaj določijo.

BERN, 8. Zvezni svet je določil Evgenija Huberja, bivšega ministra Barbyja, profesorja Soldatija in Maksa Huberja za zastopnike Švice na listi onih osebnosti, iz katerih si bodo države, ki se udeleže mirovne konference, lahko izbrale razsodnike za rešitev sporov, ki bi utegnili med njimi nastati.

Grki obljubujejo zaveznikom pomoč — Nansen v Atenah — Grške obtožbe proti Turkom

ATENE, 8. Govoreč o zadržanju vlade v Angori listi poudarjajo, da je grška vojska pripravljena podpirati zaveznike proti zahtevam Turkov.

ATENE, 8. Na svojem povratku iz Carigrada je prišel semkaj Nansen. Kot poročajo listi, niso imeli njegovi razgovori z zastopniki angorske vlade nobenega konkretnega uspeha.

PARIZ, 8. Grška legacija izjavlja, da so Turki zažgali taborišča grških vojnih ujetnikov, napadali ujetnike in kristjane na begu in ustrelili na povelje Kemal-paše osem grških častnikov.

ATENE, 8. Preiskovalna komisija za izsledite odgovornih za nesrečo države je predložila revolucijskemu odboru svoje poročilo. Po poročilu se predajo sodniji bivši ministri Gunaris, Stratos, Protopapadakis, Teotokis, Baldazzi, Stratigos, Gudas in Magianesti.

Konvencije med Italijo in Jugoslavijo

Poročali smo že, da namerava sedanja vlada izvršiti dogovore sklenjene z Jugoslavijo, ter vsled tega smatramo za umestno, da objavimo besedilo dogovorov, ki pridejo v poštev. To so glavni dogovor, kateri je bil sestavljen v Rapallu, ter takozvani Krsteljevi dogovori, ki so bili sklenjeni v Rimu na podlagi tega glavnega dogovora.

I. Zader.

Italijanska vlada da pristojnim oblastvom ukaze za izpraznitev tretje zasedene cone ter za predajo tozadevnega ozemlja oblastvom kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v roku dvanajstih dni po podpisu te pogodbe.

Vlada kraljevine Italije in vlada kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev stavljata v interesu odnošajev med ozemljem Zadra in obmejnim ozemljem, svoj podpis na pogodbo, sestavljeno na podlagi spodaj označenih načel in katera mora stopiti v veljavo v istem času ko bo izvršena izpraznitev.

Obmejna trgovina in carinske olajšave.

Italijanska vlada izjavlja, da je ozemlje Zadra izven carinskega ozemlja kraljevine Italije in bo temu dosledno, vse blago, ki prihaja iz kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, prešlo v to ozemlje slobodno in prosto od katerihsibodi davščin.

V trgovini med ozemljem Zadra in obmejnim ozemljem kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev so ustanovljene recipročno olajšave običajne za ureditev obmejne trgovine sosednih držav.

Pristojbine in druge takse izvoza, prepovedi ali druge omejitve, ki bi se mogle uporabiti napram izvozu omenjene kraljevine na splošno, se ne bodo mogle raztegniti na ozemlje Zadra za izvoz proizvodov, označenih posebej v seznamu priloženem pogodbi, v toliko, kolikor ti proizvodi prihajajo in izvirajo iz cone kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, katera se bo odredila z isto pogodbo.

Razen tega bodo proizvodi, ki prihajajo in izvirajo iz ozemlja Zadra, označeni v drugem seznamu, prepuščeni v omenjeno cono v obmejni trgovini brez plačila carine in drugih taks, in sicer letno v tisti količini, ki odgovarja potrebam te obmejne cone.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev se obvezuje, da ne bo napravila nikakih ukrepov proti izvozu živil vseh vrst iz kraljevine na ozemlje Zadra.

II. Reka.

Čim se izdajo ukazi za izpraznitev Sušaka, katera se mora izvršiti v petih dneh po podpisu te pogodbe, bo mešana komisija obstoječa iz treh Italijanov in treh Jugoslovenov, podprana od strokovnjakov prisostvovala:

a) Pri nadzorovanju operacij pri izpraznitvi Sušaka.

b) Pri določitvi mej med kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev in slobodno državo Reko soglasno z dispozicijami ustanovljenimi v Rapallu 12. novembra 1920.

c) Pri otvoritvi trgovine z Reko.

d) Pri tehnični in upravni organizaciji pristaniških poslov.

e) Pri organizaciji funkcijoniranja države Reke na podlagi čl. 4. dogovora v Rapallu.

Komisija bo morala dovršiti svoje posle v roku enega meseca počenši od prvega sestanka. Ta rok se bo mogel podaljšati z medsebojnim sporazumom.

V primeru razlike bosta dve Visoki Pogodbeni Stranki mogli zahtevati na prijateljski način arbitražo v smislu čl. 5. dogovora v Rapallu.

Komisija bo morala tudi izdelati predloge za upeljavo obmejne trgovine na korist Kastva v smislu načel prisvojenih za Zader.

Komisija se bo sestala v Opatiji neposredno po podpisu te pogodbe.

III. Splošne pogodbe.

Tedaj, ko bo italijanska vlada dala pristojnim oblastvom potrebne ukaze za izpraznitev tretje zasedene cone v smislu točke 1. te pogodbe, bo vlada kraljevine Italije in vlada kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev stavila svoje podpise na sledeče konvencije, ki bodo stopile v veljavo v dvanajstih dneh počenši od podpisa pogodbe.

1. Pokrajinski kreditni zavod.
2. Cenitev premičnega in nepremičnega pokrajinskega premoženja v Dalmaciji.
3. Sistemizacija nasledstvenih interesov pokrajin, okrajev, občin in drugih krajevnih javnih ustanov.
4. Razdelitev pokrajinskega in občinskega imetja.
5. Razdelitev arhiva Dalmacije.
6. Sistemiziranje bank.
7. Zavodi za socijalno zavarovanje.
8. Prometne ceste. Imenovanje komisije, sestavljene iz strokovnjakov obeh držav, katera ima nalogo delati na razvoj prometnih prog na suhem in na morju.
9. Nacijonalizacija trgovinskih družeb in tvrdk.
10. Fideikomisi.
11. Nalaganje davkov, da se preprečijo dvojne taksacije.
12. Ribolov. Ureditev ribarstva s strani podanikov ene in druge države v vodah, katere se smatrajo v tem pogledu kot skupne.
13. Dopolnilne disposicije glede konvencije o narodnosti.
14. Preliminarne in predhodne dispozicije o izvrševanju poklicov, rokodelstev in trgovine do sklenitve trgovinske pogodbe.
15. Dopolnilne dispozicije o upravnih ureditvah in o proceduri.
16. Dispozicije o izenačenju diplom o usposobljenosti za pouk.
17. Dispozicije o lastninski pravici.
18. Dispozicije o pasivni volilni pravici v upravne svete in o izkoriščanju kreditov.
19. Rekvizicije.
20. Sekvestri.
21. Konvencija za preprečitev tihotapstva.

IV. Pogodbe o gospodarstvu in o kulturi.

Vladi dveh Visokih Pogodbenih Strank bosta brez odlašanja delala na definitivno utrditev in ratifikacijo že sklenjenih gospodarskih pogodeb ter bosta takoj začele s pogajanji za sklenitev drugih dogovorov o čl. 6. in 8. pogodbe v Rapallu.

To je glavni dogovor, katerega je jugoslovenski zunanji minister Ninčić podpisal v Rapallu. Na podlagi tega dogovora je bila izdelana in sklenjena v Rimu pogodba, na katero je dal predhodni podpis jugosl. minister Krstelj. Podajamo v naslednjem vsebino te pogodbe v glavnih orisih. V nekaterih točkah je pogodba velike važnosti. Pogodba je razdeljena v 21 poglavij z 89 členi.

I. **Carinsko poslovanje in obmejna trgovina med Zadrom in sosednim ozemljem.** Ozemlje Zadra ne pride pod carinski teritorij Italije, je pa pod njeno suvereniteto. Promet določenih živil, v količini potrebni za prehrano, ter zdravil v malih dozah ne bo podvržen nikaki carini, taksam ali prepovedim med Zadrom in obmejno cono. Podaniki pogodbenih držav, kateri stanujejo v Zadru a imajo nepremičnine v obmejni coni ali obratno, imajo pravico prevažati preko meje brez nikake carine, takse ali prepovedi svoje pridelke za časa žetve do konca decembra. Isto velja za živali, orodje, materijal za popravo stavb, kakor tudi za živino, ki se žene na pašo.

Stanovalci Zadra in obmejne cone bodo dobili od pristojnih oblastev «obmejne izkaznice», razen otrok pod 12. letom, kateri gredo z odraslimi. V zelo nujnih slučajih (smrt, nenadna bolezen, pogreb itd.) se bodo lahko dobile propustnice. Zdravniki, živinozdravniki in babice lahko izvršujejo svoj poklic v Zadru in v obmejni coni.

Vlada kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev se obvezuje, da ne bo v coni bokanjskega jezera in v okolici izvršila nobene naprave, katera bi na bodisikateri način spremenila količino in kakovost vode, katero uživa Zader. Vlada Italije ima pravico, da dá izvršiti v coni tega jezera in v njegovi okolici naprave, katere bodo Zadru zasigurale potrebno vodo, če bi se izkazala potreba.

II. **Pokrajinski kreditni zavod.** Vprašanje izmenjave kron se reši v smislu pogodbe o sistemizaciji bank (VII. poglavje), a za razdelitev drugih aktiv bo skrbela posebna komisija določena za ureditev nasledstvenih interesov pokrajin, okrajev, občin in drugih juristićnih oseb.

III. **Cenitev premičnega in nepremičnega pokrajinskega premoženja Dalmacije.** Za pravično razdelitev pokrajinskega in občinskega premoženja se bo izvršila cenitev potom komisije strokovnjakov, katera bo imenovana ter bo začela s svojim delom 2 meseca potem, ko stopi ta pogodba v veljavo. Od cenitve so izvzete premičnine deželnega zbora, palače poljedelskega zbora kreditnega zavoda, kirurški materijal deželnih bolnišnic, šolske potrebščine ljudskih in meščanskih šol. Komisijo tvorijo od vsake strani en delegat ter po en strokovnjak za stavbe, zemljišča in pohištvo. Vse imetje se bo cenilo v jugoslovenskem denarju.

IV. **Ureditev nasledstvenih interesov pokrajin, okrajev, občin in juristićnih oseb.** Te interese bodo proučile posebne komisije. Obstojale bodo tri komisije: Ena bo delala, menjaoč, v Gorici in Ljubljani za Goriško in Koroško; druga v Poreču in Aleksandrovem za Istro, Krk in Kastav; tretja v Zadru in Splitu za Dalmacijo. Vsaka komisija bo sestavljena iz šest delegatov s tremi namestniki ter s potrebnim osobjem. Komisije se bodo sklicale dva meseca po ustanovitvi delegacij in pisarn. Svoje sklepe bodo delegacije sporočile svojim vladam tekom meseca dni za ratifikacijo. Nerešena in neratificirana vprašanja se bodo 6 mesecev po prijavi izročila sporazumno razsodišču. Za primer, da ni mogoče sporazumeti se glede razsodišča, ga določuje Društvo narodov.

V. **Razdelitev pokrajinskega in občinskega imetja.** Državna poslopja in pohištvo pripadejo ozemlju, na katerem se nahajajo. Iz državnih uradov v Zadru, kateri so bili pristojni za vso Dalmacijo, se bodo pohištvo, knjige, instrumenti in pomožna sredstva razdelila. Materijal in knjižnica višje gimnazije v Zadru s hrvaškim učnim jezikom bosta izročena kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Knjižnica moškega učiteljišča v Borgo Erizzo se bo pravično razdelila. Vlada kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev se odpoveduje vsaki razdelitvi pohištva na sedežu in v uradih zaderske občine. Kraji oddeljeni od občine Zader nimajo nobene pravice do imetja, ki je stalo pod upravo te občine.

VI. **Razdelitev arhiva v Dalmaciji.** Za razdelitev arhiva, knjižnic, javnih knjig, načrtov, kart, zapisnikov itd. se bo imenovala posebna komisija v Zadru z enakim številom članov. Komisija bo začela z delom 3 mesece potem, ko stopi ta pogodba v veljavo. Arhivi dalmatinskega deželnega zbora in poljedelskega zbora bodo izročeni v celoti kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev izvzemši spise, ki se neposredno tičejo Zadra. Komisija odločuje z večino glasov. V primeru enakosti glasov odločajo vlade sporazumno, če ni sporazuma, vzamejo razsodnika ali pa ga imenuje tajništvo Društva narodov.

VII. **Ureditev bank.** Italijanska vlada bo čim prej izvedla izmenjavo avstro-ogerskih kron, katere so v posesti jugoslovenskih podanikov ali so položene za njihov račun v zavodih ali pri fizičnih ali juridičnih osebah na ozemlju Zadra, in sicer pod istimi pogoji kakor italijanskim podanikom. Italijanska vlada bo za ureditev teh vprašanj stavila na razpolaganje jugoslovenski vladi 16 miljonov lir tekom 40 dni potem, ko stopi pogodba v veljavo.

VIII. **Zavodi za socijalno zavarovanje.** Posebna komisija bo izvršila pripravljalna dela za konkretne predloge glede ureditve zavodov in fondov za socijalno zavarovanje na ozemlju, ki bo pripadlo Italiji in kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta komisija bo poslovala v Trstu.

IX. **Prometne ceste.** Tekom 6 mesecev se bo sestala v Zadru komisija, da določi dogovor o razvijanju prometnih zvez na suhem in na morju.

X. **Nacijonalizacija trgovinskih družeb in tvrdk.** Trgovinske in delniške družbe bodo imele nacijonaliteto države, v kateri so se zakonito ustanovile in kjer je glavni objekt in sedež njihovega podjetja. Individualne in društvene trgovske tvrdke lahko prenesejo svoj sedež na ozemlje, kjer se nahaja glavni objekt njihovega podjetja.

XI. **Fideikomisi.** Podanikom pogodbenih držav se ne morejo odvzeti prihodi fideikomisov. Če ena pogodbena država odpravi fideikomise, bo postopala napram podanikom druge države kakor napram lastnim.

XII. **Davki.** Tekom 3 mesecev se bo sestala v Ljubljani poslovna komisija, katera bo določila poseben dogovor o likvidaciji davkov od 3. novembra 1918. do konca finančnega leta 1922.

XIII. **Pomorsko ribarstvo.** Pogodbene države priznavajo brez posebne ratifikacije konvencijo sklenjeno v Brioni dne 14. septembra 1921., katera bo ostala v veljavi pet let ter se bo podaljšala za eno leto če ni eno leto prej odpovedi z ene strani. Konvencija se ne bo odpovedala za dobo trajanja pogodbe o trgovini in plovidbi, ki se bo sklenila.

XIV. **Dopolnila k rimski konvenciji od 6. aprila 1922. o državljanstvu.** Smatralo se bo, da so dosegle italijansko državljanstvo vse osebe, katere so podale opcijo do 2. februarija 1922. ter dobile od italiajnskih oblastev pravico državljanstva. Osebe, bivajoče na ozemlju, ki je še zasedeno od italijanske vojske, katere optirajo za Italijo v roku 6 mesecev po izpraznitvi, bodo uživale iste pravice.

XV. **Prehodne odredbe za izvrševanje poklica, rokodelstva in trgovine.** Pripadniki ozemlja, katero je do 3. novembra 1918. pripadalo bivši Avstro-Ogerski, imajo pravico izvrševati na teritoriju kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev vse poklice, katere so izvrševali do rapallske pogodbe. Izvzeti so poklici notarjev, geometrov, civilnih pooblaščenih inženirjev in odvetnikov. Za koncesije izdane po zasedbi se strani Italije si pridržuje jugoslovenska vlada pravico, da jih odtegne, ako ima za to zakonit razlog. Italijanski podaniki ne bodo izključeni od izvrševanja svojih poklicov niti v tem primeru, če bo sedaj ali pozneje treba pripadati kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev za izvrševanje teh poklicov.

XVI. Dopolnilni dogovori o ureditvi procedure in uprave. Odredbe St. Germainske mirovne pogodbe z dne 10. septembra 1919. o manjšinah se bodo nanašale na italijanske podanike, kateri so to postali po rapallski pogodbi, kar se tiče uporabe italijanskega jezika, ustanavljanja dobrodelnih in kulturnih društev. Trgovski registri in knjige, spisi fizičnih in juridičnih oseb vseh vrst se smejo voditi v italijanskem jeziku.

XVII. Izenačenje diplom o vsposobljenosti za poduk. Podaniki kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev italijanske narodnosti imajo na teritoriju te kraljevine pravico ustanavljati, upravljati in nadzirati na svoje stroške dobrodelne, verske in socialne ustanove, ljudske in srednje šole in druge zavode za zasebni italijanski poduk. Vodstvo in kontrola se bosta vršile v mejah splošnih zakonov v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Spričevala teh šol bodo imela isto veljavo kakor spričevala javnih šol. Italijanska vlada bo imela pravico, da ustanavlja na ozemlju, katerega se tiče ta pogodba, za svoje podanike, bivajoče v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev ljudske šole z italijanskim učnim jezikom. V teh šolah se bo podučeval tudi srbsko-hrvaški jezik.

XVIII. Lastninska pravica. Pogodbene države ne bodo naložile na imetje in posest podanikov druge države nikakih drugih bremen kakor na svoje podanike.

XIX. Pasivna volilna pravica v upravne svete in izkoriščanje kreditov. Podaniki ene in druge države zamorejo biti izvoljeni v upravne svete delniških društev in pravnih ustanov izvzemši ustanove javnega prava. Italijanski državljani bodo lahko z vso pravico izkoriščali svoj kredit pri zavodih in privatnikih brez vsake omejitve izvzemši one, ki veljajo za jugoslovenske državljane. Vsak pritisk na nameščence ali delavce radi državljanstva ali narodnosti mora biti izločen.

XX. Rekvizicije. Glede odškodnine za rekvizicije se bo postopalo enako napram podanikom Italije in Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev na ozemlju, katero jima je pripadlo. Pravico na odškodnino imajo oni, kateri so prijavili škodo do 2. maja 1922.

XXI. Sekvestri. Sekvestri in vse druge prepovedi se bodo dvignile takoj po izjavi o državljenstvu, če je dokazano, da je lastninska pravica obstojala 3. novembra 1918. ali je prenešena po nasledstvu s smrtjo onega, ki bi imel pravico, če bi bil živ.

KONVENCIJA O POBIJANJU TIHOTAPSTVA IN O PRESTOPKIH FINANČNEGA ZAKONA

S to pogodbo je v zvezi posebna konvencija o pobijanju tihotapstva. Obe državi se obvezujete, da bosta skupno pobijale prestopke proti carinskim zakonom in državnim monopolom. Uradniki ene države so dolžni da storé, kar jim je mogoče, da preprečijo prestopke proti carinskim in monopolskim zakonom druge države. Finančna oblastva so dolžna, da se medsebojno obvestijo o takih prestopkih, kateri so jim javljeni. Carina ene države bo lahko zahtevala od carine druge države, da jo obvesti o svojem delu, o dokumentih in o popisu zabranjenega blaga. Da se preprečijo in odkrijejo nameni tihotapstva, bodo finančna, carinska in monopolska oblastva vzdrževala stalne zveze. Prepreči se nagromadenje tistega blaga na meji, s katerim bi se moglo tihotapiti. Ne bo dovoljeno, da se v bližini mej postavijo skladišča tujega, nenacioniliziranega blaga v prostorih, kjer ni carinskih uradov. Zaloge tujega nacioniliziranega blaga morajo biti podvržene posebni kontroli, ako prekašajo potrebe krajevne porabe. Na zahtevo finančnega ali sodnega oblastva ene države bodo morala pristojna oblastva druge države ugotoviti čine in zbrati dokaze o tihotapstvu izvršenem na škodo njenih carinskih in monopolskih zakonov.

Nobena država ne bo na svojem ozemlju trpela združenj, katerim je cilj tihotapstvo. Obe državi se obvezujete, da ne bosta dovolile uvoza ali tranzita zabranjenega blaga brez posebnega pooblastila. Tihotapci bodo zasledovani za zahtevo oblastev druge države ako so podaniki one države ali bivajo v njej vsaj začasno.

V vseh lukah Italije in Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, kjer ni konzularnih agentov, bodo carinska in pristaniška oblastva vidirala manifeste ladij, katere so namenjene v luko druge države.

Ta konvencija ostane v veljavi pet let. Če se ne odkaže eno leto pred potekom, velja za eno nadaljnje leto, računano od dneva, ko jo ena stranka odkaže.

Valutna katastrofa Nemčije

Berlinski dopisnik dunajske «Neue Freie Presse» razpravlja na zanimiv način o vzrokih valutne katastrofe, ki je zadela Nemčijo, in o možnostih ozdravljenja. Pomembno je, pravi, da je padec nemške valute v globino prišel ravno v tem poletju, ko je nastopilo neke ublaženje odškodninskih obvez, naloženih Nemčiji od strani zmagovalcev, oziroma reparacijske komisije. Propadanje nemške valute je nadaljevalo s plašljivo naglico. Padla je veliko nižje nego v letih vojne. Na vprašanje, zakaj se je to zgodilo in se še nadalje godi, odgovarja pisec, da zanesljive in jasne razloge ne more podati noben strokovnjak in noben finančnik.

Le ena razlaga se čuje od vseh strani o vzrokih te katastrofe. Pravijo, da ni več zaupanja v nemško marko. To pa v resnici ni nobena razlaga. To je ravno tako, kakor če bi kdo tolmačil, da siromaštvo prihaja iz bede. Razlago bi imeli le, če bi dobili jasnost o vzrokih, radi katerih se je izgubilo zaupanje v nemško marko. Ti vzroki pa so zaviti v temo. Pobudo je dalo vsekakor inozemstvo s tem, da je svojo bogato zalogo na nemški valuti hkratu vrglo na trg. Morda so inozemski posestniki nemške valute storili to, ker so se vsled umorstva ministra Rathenaua bali v Nemčiji velikih zmešnjav. Ali se morda boje v inozemstvu, da se rusko boljševištvo razširi v Nemčijo? Ali pa sodijo, da se Nemčija nima ničesar nadejati od strani velikega sporazuma: da namreč Francija ne odneha od svoje nasilne politike proti Nemčiji, da se bo Anglija dezinteresirala in da Amerika ne bo pomagala. Vsi ti vzroki so res utegnili součinkovati, da se je marka pahnila v propad. Gotovo pa ima katastrofa marke moralične vzroke. Med inozemskimi posestniki marke je nastala nekaka panika, ki je vsled divje naraščajočega tečaja dolarja posegla tudi v Nemčijo samo.

Pravih zadnjih vzrokov katastrofe pa ne pozna nikdo; kakega sredstva proti temu pa že celo ne! Vlada je obnemogla napram temu usodnemu razvoju in finančniki zmigujejo z rameni.

Tu se pisec odločno upira sredstvom, ki jih priporočajo socialni demokratje. Ti priporočajo zaseganje premoženj in višanje davkov. Čudna logika je to, pravi člankar. Potem, ko so vojna in mirovne pogodbe razdejale Nemčijo, naj bi se še to, kar je ostalo od blagostanja, porušilo z davčnimi zakoni in zaplembami! Naj so že gospodarske doktrine socializma veljavne ali ne, ali eno je gotovo, da se ne dajo uresničiti, ko je ves svet naokoli kapitalistično. Kako cvetoče gospodarstvo bi moglo morda prenesti socialistične poskuse; bolnemu gospodarskemu telesu so pa gotovo le škodljivi. Za vse čase pomemben zgled imamo v Rusiji. Ko so ruski boljševiki gospodarstvo temeljito razdejali, so morali klicati kapitalizem na pomoč.

Nemški socialisti seveda niso ruski boljševiki. V težkih političnih krizah, ki jih je morala preživeti država po porazu, so si nemški socialisti pridobili nevenljive zasluge in so opetovano rešili domovino iz skrajne nevarnosti. Ali nemškemu gospodarskemu življenju res niso prinesli blagoslova. Člankar prihaja do zaključka, da je po izkustvih, ki so jih doživele po vojni vse premagane države, jasno, da socializem ne more pomagati, ampak le kapital.

Tudi valutni katastrofi v Nemčiji bi hotel socializem priti v okom z nasilnimi odredbami. Minister za državno gospodarstvo je izdal naredbo, ki dalekosežno ovira kupčijo z devizami. Ali ta naredba tudi v Nemčiji ni nič koristila, kakor ne poprej v Avstriji. Kljub vsej kontroli in vsem omejitvam prometa z devizami raste dolar nezadržno dalje. Obenem pa ovira ta naredba tudi industrijo in trgovino na neznosen način. Celo socialistični gospodarski politik Parvus, ki je ena najbistrejših glav v stranki pravi v tedniku «Die Glokke»: «Ni si možno misliti slabejšega produkta v zadregi, nego je ta devizna naredba. Dejstvo, da se mora nekaj zgoditi, ni še vzrok, da se izdajajo naredbe, ki nas morajo pogubiti popolnoma».

Poleg takih negativnih odredb — nadaljuje člankar — priporočajo socialisti tudi neko pozitivno sredstvo, ki naj pomore nemški valuti. Država naj izda papir stalne vrednosti, zakladne liste, ki naj se jim vrednost določa po zlati marki in ki naj se obrestujejo po vsakokratnem stanju zlate marke. Vrednost tega papirja naj bi bila zagotovljena in naj bi trgovini in industriji nekako nadomeščala devize. Za podlago teh zakladnih listov bi trebalo 300 miljonov iz zlatega zaklada državne banke, ki znaša še vedno miljardo zlatih mark. Ta miljarda pa je med posestvi, ki jih je država še rešila po polomu, morda najdragocenejša. Neki bankir je izračunal, da bi pri sedanjem nizkem tečaju papirne marke ta zlata miljarda zadostovala za pokritje vseh državnih obveznosti, izvzemši dolg za vojne odškodnine. In če bi se ta dolg pametno zmanjšal, bi mogli z miljardo zlata državne banke hkratu ozdraviti finance. Vsekako bo ta zlata miljarda igrala veliko vlogo pri bodočem zdravljenju Nemčije. Ravno zato pa je razumljivo, če se predsednik državne banke upira proti temu, da bi se del tega zaklada porabil za eksperiment z zlatimi zakladnimi listi, kakor ga priporočajo socialisti, posebno še, ko nesocialistični finančni izvedenci ne verujejo v uspeh takega eksperimenta.

Posebno pa opozarjamo na nadaljna izvajanja člankarja. Seveda mora Nemčija sodelovati pri lastnem zdravljenju. Ali nje lastne odredbe prihajajo v poštev šele v drugi vrsti. Kajti nobena nemška vlada ne more sama rešiti nemškega finančnega problema. **Rešitev** — če je sploh še možna —, **mora priti od zunaj!** Nemčija se mora odvezati od neizpolnjivih odškodninskih obvez, naloženih ji od versailleskega miru in od poznejšega londonskega ultimatuma. Odškodninski dolg se mora določiti primerno sposobnostim Nemčije. Za poplačanje dolga naj se ji dovoli primerna doba. Dobiti mora moratorij na dolg rok. Obenem naj se ji dovoli mednarodno posojilo v čim večjem znesku.

Člankar se bavi z vprašanjem, ali bi Francija dovolila tako črtanje enega dela odškodninskega dolga in bi Nemčija — če se že ne odpravijo vse reparacijske določbe versailleske pogodbe — dobila posojilo na mednarodnem denarnem trgu — posebno pa od Amerike, ki izjavlja in to upravičeno, da ne pošlje nobenega denarja v Evropo, dokler se je bati, da se bo ta denar rabil za vojaška oboroževanja v Evropi!

Za slučaj, da se vse to ne zgodi, vprašuje člankar: Kaj se zgodi, če bo dolar še nadalje rastel, marka pa padala in če Nemčija ne dobi v tej zadnji uri posojila od entente? **Odgovora na to vprašanje ne more nikdo dati v tem trenutku.** Odločilno je vprašanje: ali zmaga na Francoskem stranka, ki priporoča odjenljivost in gospodarsko zbližanje z Nemčijo, ali pa stranka, ki hoče reparacijsko vprašanje izpremeniti v politično, zahtevajoč politične odškodnine, to je: aneksijo obrenskega ozemlja!

V zaključnem odstavku dokazuje člankar, da bi imelo vse inozemstvo korist od tega, če bi se gospodarstvo Nemčije zopet ojačilo.

Dnevne vesti

Trezna beseda. Poročali smo včeraj o priporočilih, katera daje glavni urednik «Popola di Trieste», Gino d'Angelo, pripadnikom fašistovske stranke. V včerajšnjem uvodniku svojega lista nadaljuje Gino d'Angelo svoja izvajanja ter pravi koj v začetku: «Nadaljujemo s tem, da pavdarjamo trdovratno misel o najstrožji disciplini z ozirom na novi položaj, ki je nastal v državi po zasluga in volji fašizma. In ne bomo nikoli nehali ponavljati — tudi če to mnogim našim ni po volji — da bi bilo znak skrajnega zaslepljenja in tudi nekoliko smešno prej se boriti skozi tri leta ter iti nasproti mučni negotovosti upora za to, da se vzpostavi veljavnost zakona ter nato, ko smo dosegli pravico, da udejstvimo zakon, misliti, da je zakon nekak privilegij, katerega mi lahko po poljubnosti uporabljamo proti našim nasprotnikom. Taka zahteva je nepravična, absurdna, nemoralna; a zakon, izvajan z najelementarnejšim duhom človečnosti ne more biti nepravičen, ne nemoralen, ne absurden; drugače bi postal grda samovoljnost in kruto tiranstvo močnejšega proti slabšemu». Člankar nadaljuje, da so te misli merodajne tudi za može, kateri so nastopili vlado in ki so povodom izgredov zadnjih dni brezobzirno postopali proti krivcem, ne glede na to, če so bili fašisti ali nacionalisti in celo razpustili eno fašistovsko društvo, ki se je izkazalo nevredno. Gino d'Angelo se obrača nadalje do pripadnikov stranke, naj ne delajo razlike med starimi in novo došlimi člani stranke, povdarjajoč, da je ta okolnost brezpomembna, češ, «fašist moraš biti že od rojstva in ne moreš postati pozneje.» Tudi glede osebnih naziranj hoče imeti člankar popolno prostost. «Vsakdo ima pravico izražati svoje misli in razvijati svoje delovanje na način, kakor mu ga narekuje njegova vest». Končno opominja člankar člane stranke, naj vsak ostane na svojem mestu in naj ne sili v ospredje ter naj prepusti prostor tistim, ki imajo res sposobnosti, da zasedejo vodilna mesta.

Besede in — nič več! Na včerajšnjem otvoritvenem zborovanju italijanskega učiteljstva je izustil predsednik ital. učiteljske zveze Compagnoni v svojem pozdravnem govoru tudi te-le lepe besede: «Izražam v imenu italijanskih učiteljev naša prisrčna čustva tudi onim narodnostim, ki niso naše krvi v znak bodočega sporazuma med narodi, ki naj onemogoči nove vojne. Tudi med nami in zlasti med nami je potreben simbol strnitve vseh državljanov iste domovine. Ne bi vedel boljšega simbola, nego je šola. Italijani morajo čutiti, da šola ne more jemati pod streho strankarstvo. Čutimo potrebo naglasiti, da je šola vzvišena nad strankami».

Tako je govoril g. Campagnoni, ki gotovo ne ve, da hrvatski narod žaluje v pulskem okraju za 40 zaprtimi hrvatskimi šolami, v pazinskem okraju za 25, v poreškem za 25, v lošinjskem za 18 in vsa slovanska Istra za 198 svojimi odpuščenimi

in pregnanimi učitelji in učiteljicami. Kako lep je italijanski pregovor: «Le parole son femmine ed i fatti son maschi».

Vojaškim obvezancem rojenim leta 1903. Mestni municipij opozarja mladeniče rojene v letu 1903., da so po § 130 nabornega zakona obvezani predstaviti se naborn im svetom na dan, ki je določen po javnih razglasih od civilnega komisariata, tudi če niso prejeli posebne pozivnice.

Kdor ima pravico na skrajšano vojaško službeno dobo, se pozivlja, da se takoj prijavi v pristojnem uradu (ul. Sanità 25, anagrafični urad, II. nadstroje, vrata št. 24).

Prefekt Crispo Moncada je razposlal podrejenim oblastvom Julijske Krajine pozdrav, s katerim jim javlja, da je nastopil službo prefekta. Kot trileten sotrudnik generalnega komisarja Mosconija pozna vse številne in življenske probleme, važne za to ozemlje in jim hoče nadalje posvečati vse svoje delo — vztrajno in neumorno. Posebno hoče pospeševati zakonodajno izenačenje ter podpirati vse pobude za zopetni procvit industrije in trgovine Trsta in vse dežele. Na zaključku zahteva gospod prefekt čvrsto sodelovanje vseh oblastev pri izvajanju te naloge. Kakor bo vsak njegov čin navdahnjen **od stroge nepristranosti, tako bo strogo pazil na to, da se bodo veljavni zakoni ta važna opora pravic ter javnih in zasebnih svoboščin, izvajali mirno in odločno.**

Beseda nas zadovoljuje. Treba pa je, da bodo tudi dejanja taka, da bomo mogli biti zadovoljni z njimi. Državljani Italije smo. Zahtevati smemo, da se postopa z nami kot z enakopravnimi državljani. Pričakujemo, da se bo izrečena beseda o **nepristranosti** neprikrajšano uveljavljala tudi v prilog našemu narodu v tej Julijski Krajini. Kar zahtevamo, je menda samoobsebi umevno v pravni in svobodni državi. Veliko vprašanje pri tem — moramo to odkritosrčno povedati na podlagi žalostnih izkustev — pa je, ali bo imel prvi prefekt Julijske Krajine dovolj tiste resne volje in odločnosti, ki je potrebna, da bodo vsi njegovi podrejeni organi tudi napram nam res poslovali v smislu besede v njegovem pozdravu. Posebno zahtevamo varnost za osebo, imetje in vse naše naprave. Ta zahteva ima svojo oporo v tistih zakonih, ki opozarja nanje gospod prefekt, ki jih hoče — kakor slovesno zagotavlja — sam spoštovati in zahtevati tudi od drugih, naj jih spoštujejo!

Izžrebanje srečk tržaškega vzorčnega sejma se bo vršilo nepreklicno 20. decembra 1922.

Iz «Šolskega društva». Bliža se sv. Martin, sv. Miklavž, Božič, Silvestrov večer, novo leto. Razna društva in premožnejše družine prirejajo v navedenih večerih zabave, plese, koncerte in enako. Prosimo vse naše prijatelje, ki jim je bodočnost naše mladine pri srcu, naj se ob vseh takih prilikah spominjajo «Šolskega društva». Tudi še tako majhen dar bo dobro došel. Držimo se izreka: Zrno do zrna pogača ... Posnemajmo v tem oziru Italijane, ki žrtvujejo vse za svojo «Lego», Nemci za «Schulverein», Čehe za «Šolsko Matico». Pokažimo, da smo tudi mi zrel narod!

Opozarjamo že sedaj, da namerava prirediti «Šolsko društvo» 28. decembra, to je na praznik Nedolžnih otrok, dan «Za našo deco». Društvo je založilo za ta dan primerne bloke, ki vsebujejo 40 bonov po 50 stotink, 20 bonov po 1 L, 15 bonov po 2 L in 6 bonov po 5 L. Tedaj bi prinesel vsak tak blok 100 L. Po celi deželi, v vseh večjih in manjših krajih se mora ta dan nabirati od hiše do hiše za našo deco. Osebe, ki bi bile pripravljene nabirati, prosimo, da se javijo že sedaj «Šol. društvu» v Trstu, ul. S. Francesco 20. I. z navedbo, koliko blokov naj se jim dostavi. Apeliramo zlasti na naše mladeniče in dekleta, naj se pripravijo ta dan za delo za našo deco.

Cepljenje proti kozicam. Priporoča se toplo občinstvu, da se da cepiti proti kozicam, ker je to najuspešnejše sredstvo proti okuženju in širjenju bolezni. Cepljenje se izvršuje brezplačno na sledečih mestih: 1) Ufficio d'Igiene, ul. Pitteri 2, od 11—12; 2) Andriano, ul. dell'Istria od 8—9; 3) mestna sirotišnica, ul. Istituto 29, od 10—17; 4) bolnišnica Regina Elena, ves dan; 5) društvo «Amici dell'Infanzia», ul. Manzoni 10, od 18—19; 6) Vzorčni sejem, baraka na borzi, od 8—10; 7) ambulatorij ul. Riborgo 17, od 9—10 in od 16—17; ambulatorij ul. S. Francesco 12, od 8—9 in od 14—15; ambulatorij ul. Settefontane 14, od 9—10 in od 14½—15½; ambulatorij ul. del Rivo 46, od 8½—9½ in od 16½—17½; ambulatorij ul. Giulia 14, od 9—10 in od 15—16; ambulatorij škedenj 41, od 9½—10½ in od 15—16; ambulatorij ul. dell'Istria 8, od 8—9 in od 15—16; ambulatorij Barkovlje 66, od 9—10; ambulatorij ul. Ariosto 2, od 14—15: okr. blagajne ul. S. Francesco 2, od 8—10 in od 14—16; ambulatorij okr. blagajne, ul. della Guardia 20 od 8—10, 11—14 in od 15—16; ambulatorij ul. del Salice 22, od 8—10 in od 14—16; ambulatorij ul. S. Francesco 2, za otroke do 2 let, od 13—14.

«Žensko dobrodelno udruženje» v Trstu je ustanovljeno. Včerajšnjega občnega zbora se je udeležilo razveseljivo število članic, ki so z velikim zanimanjem sledile posameznim poročilom. Izvoljen je bil številen odbor pod predsedstvom gospe Antonije Slavikove. Odbor se je takoj konstituiral in razdelil svoje delovanje na tri odseke in sicer: dobrodelni, prosvetni in odsek za ročna dela. Podrobno poročilo sledi.

Iz Lonjerja. V torek 24. m. m. se je vršilo pri nas že drugo predavanje, ki ga je priredilo društvo «Prosveta» v tej sezoni. Z radostjo moramo pozdraviti ta korak društva «Prosvete», ki nudi našemu ljudstvu nad vse potrebne duševne hrane. Predaval je g. dr. Iv. M. Čok o «Kulturi in civilizaciji». — Predavanje je bilo dobro obiskano. Poslušalci so z vnemo sledili predavateljevim izvajanjem ter so izrazili željo, da bi se kaj kmalu vršilo zopet predavanje v naši vasi.

Važno! Izšla je knjižica, ki vsebuje vsa navodila in določbe za prejemanje invalidske pokojnine oziroma vzdrževalnih prispevkov starišem, sirotam in vdovam po vojakih, ki so v vojni padli ali izginili. Knjižica ima za prilogo tudi vzorce za vse potrebne slučaje prošenj. «Knjižica za invalide» stane L 2'50, po pošti 30 stotink več. — **Pri pošiljatvi po pošti naj se nakaže denar prej.** Tudi po povzetju se ne bo pošiljalo, ker so troški nerazmerno večji. Knjižica se naroča pri pol. društvu «Edinost» v Trstu.

Društvene vesti

Učiteljsko društvo za Trst in okolico vabi svoje člane k jesenskemu zborovanju, ki bo v nedeljo dne 12. novembra t. l. ob 10. uri predpoldne v prostorih ljudske šole v Škednju s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo predsednika. 2. Čitanje tiskovin poslanih od Zveze. 3. Slučajnosti. — Odbor.

Javna knjižnica šentjakobske «Čitalnice» se nahaja v prostorih «Šolskega društva» (stara policija) pri Sv. Jakobu ter posluje redno vsako nedeljo od 10.—11. dopoldne. Novi člani se sprejemajo vsako nedeljo ob gori naznačenih urah. Vpisnina znaša 1 liro, a odškodnina za izposojevanje knjig mesečno tudi 1 liro.

Odbor šentjakobskega «Sokola» ima danes ob 8. in pol zvečer svojo redno odborovo sejo. Odborniki so naprošeni, da pridejo točno in polnoštevilno. — Tajnik.

«Šolsko društvo». Danes zvečer ob 8.30 se vrši seja šentjakobske podružnice «Šolskega društva» v dvorani «D. K. D.». Potrebna je polnoštevilnost. — Tajnik.

Pevsko društvo «Ilirija». Danes v četrtek in jutri v petek ob 8. zvečer se vršijo pevske vaje za mešani zbor. Ker so te vaje zadnje pred nastopom, se pozivajo vsi pevci in pevke, da se jih polnoštevilno udeleže. — Odbor.

«Šolsko društvo», podružnica pri Sv. Ivanu priredi v soboto 11. t. m. Martinov večer v prostorih društvene gostilne pri pošti. Začetek ob 8. uri zvečer. Po končanem programu ples do 2. ure zjutraj. Stariši, zlasti oni, ki imate svoje otroke v otroškem vrtcu, položite dar domu na altar!

«Tržaško podporno in bralno društvo» javlja, da se vrši brezplačno cepljenje proti kozam vsak dan v društvenih prostorih v ulici Torre bianca št. 39 in sicer od 10.—11. ure predpoldne.

Pevsko društvo «Ilirija» priredi, kakor je bilo že javljeno, dne 12. t. m. v dvorani DKD pri Sv. Jakobu pevsko-dramatični večer s sledečim sporedom: 1) Šonc: «Teku sem dol' po dolin», poje meš. zbor; 2) Adamič: «Mir», poje moški zbor; 3) Prelovec: «Jaz bi rad rudečih rož», poje moški zbor z bar. solo; 4) Vodopivec: «Ptici», poje ženski zbor (trospev); 5) Dvořak: «Golob na javorju», poje ženski zbor (dvospev) s spremljevanjem klavirja in gosli; 6) Aljaž: «Oj zbogom ti planinski svet», poje veliki mešani zbor s tenorjem-solo; 7) M. D. P. podr. Sv. Jakob, sodeluje iz prijaznosti z grotesko v 1 delanju Pav. Czimer: **«Maska Satana».** — Začetek točno ob 17. zvečer. Opozarja se slavno občinstvo na to prireditev «Ilirije», ki je prva po vojni dobi, ter kakor razvidno iz programa — zelo zanimiva.

N. B. Vsled velikega povpraševanja po sedežih, se naznanja sl. občinstvu, da se bodo na dan prireditve že zjutraj od 10.—12. razprodajali v gostilni D. K. D. — Odbor.

Šentjakobska «Čitalnica» ponovi v nedeljo, 26. t. m. obče priljubljeno Finžgarjevo dramo «Razvalina življenja». Kdor si je ni ogledal, ima sedaj priliko, da se par ur ic razvedri.

Zveza mladinskih društev. Danes ob 20. in pol odborova seja. — Predsednik.

Mandolinistična skupina M. D. P. - Sv. Jakob. Vse tri skupine imajo danes ob 20. uri skupne vaje v navadnih prostorih. — Vodja.

BOG PLAČAJ VSEM, KI DAJO DAR MLADINI, DOMU NA ALTAR!

Poslano*)

Podpisana obžalujeva vse žaljivke, ki sva jih izrekla **Andreju Bandžu** v skrajni nervoznosti.

701 **Zakonska Chinese.**

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja uredništvo le toliko kolikor mu zakon veleva.

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2'—. Debele črke 40 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 4'—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

KROJAŠKEGA pomočnika sprejme takoj v stalno delo Ivan Kobal, Štanjel. 2025

ŽENSKA, priletna, se išče za kmetiško delo. Scorcola cordaioli 272. 2026

KNJIGOVODJA-bilancist, tukajšnji rojak, sedaj pri večjem industrijskem podjetju v Jugoslaviji, želi mesta pri industrijskem podjetju, veletrgovini ali zadrugi v Julijski Krajini. Reflektira le na stalno mesto in narodno podjetje. Cenjene ponudbe pod «Zanesljiv» na upravništvo. 2027

CUNJE po 30, star papir in železo plačujem po visokih cenah. Molino Grande 20, Babič. 2028

GOSPOD KRALJ! pričakujeva Vas v Škednju. P. T. 2029

GOSPODIČNA z večletno prakso išče primerne službe v kakem uradu. Govori slovenski, srbo-hrvaški, nemški in deloma italijanski jezik. Gre v okolico Trsta ali v Jugoslavijo. Cenjene ponudbe po «Marljiva» na upravništvo. 2030

POSESTVA V SLOVENIJI, vsake vrste, kmetijske in gospodarske trgovine, gostilne, hotele, žage, mline, lesne industrije, hiše, vile, posreduje Karel Breznik, Celje, Dolgopolje ul. 1. Priložite denar za znamke! 2031

ZGUBIL sem od Šmarij do Štanjela usnjat zavitek. Najditelj je naprošen, da prinese proti nagradi v Šmarje pri pokopališču, Stopar. 2032

ŠIVALNI STROJ «Singer» se proda na obroke, kupujejo se stari, sprejemajo se popravila, Coroneo 1. 2033

DRUGA s kapitalom za skladišče vina, iščem. Naslov pri upravništvu. 2034

IVAN KACIN, Gorica, via Carlo Favetti 6. Popravljanja in uglašanje. Harmoniji, orglje, klavirji, violine, kitare. Strune in vse potrebščine za omenjene instrumente. Prodaja tudi na obroke. 1937

MLEKARSKO DRUŠTVO v Kobaridu rabi nujno stroj za posnemanje mleka (Centrifugo) in stroj za izdelovanje surovega masla. Lastniki že rabljenih, dobro ohranjenih strojev, naj naslovijo ponudbe na mlekarno v Kobaridu. 2001

VREČE od cementa kupujem v vsaki množini. — Kuret, Settefontane 1, Trst.

IZKUŠENA SREDSTVA proti izpadanju las, neškodljiva za barvanje las, šampon itd. priporoča lekarna v Il. Bistrici. 28/2

URADNIK dober knjigovodja in strojepisec, vešč slovenščine, italijanščine in nemščine v govoru in pisavi, išče primerne službe za takoj, bodisi v mestu ali na deželi. Cenjene ponudbe pod «Sreča» na upravnitšvo. 2018

NOVE POSTELJE, vzmeti, žimnice iz žime, volne in polvolne, nočne omarice, chiffoniers in drugo pohištvo. Via Fonderia 3. 2023

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 19

POZOR! Krone, bisere, zlato, platin in zobovje po najvišjih cenah plačuje edini grosist Beleli Vita, via Madonnina 10, I. 82

SVINEC mehek (olovo) kupujem vsako množino. Naslov Kuret, Settefontane 1. 39

CUNJE po 30, star papir, železo 25 in druge kovine kupujem po visokih cenah. Solitario št. 14. 51

! KDOR HOČE KAJ KUPITI KDOR HOČE KAJ PRODATI KDOR IŠČE SLUŽBE, ITD. INSERIRAJ V »EDINOSTI« !

ÖHLER

Corso Vitt. Em. III. 16 - TRST - Corso Vitt. Em. III. 16

Blago za moške

Za obleke:		Za Paletots:	
Angleški tip 140 cm	L 28.—	Blago double 130 cm . . .	L 28.—
Pettinato, fantazija	„ 35.—	„ „ najfin. 140 cm . .	„ 66.—
Pettinato, moderne risbe . .	„ 55.—	Ratiné, močno	„ 65.—
Pettinato, najf. fant. risbe . .	„ 78.—	Palmerston I. 140 cm . . .	„ 90.—

Volneni Velour — **Karakul in Sealskin**

Jako bogata izbera za ženske plašče v vseh modernih barvah:		Za ženske plašče:	
Volneni velour 140 cm . .	L 23.—	Karakul 130 cm črn, težak	L 58.—
„ „ 140 „ . .	„ 29.—	„ 130 „ „ „ „	„ 68.—
„ „ 140 „ . .	„ 42.—	Sealskin, volnen 130 cm imit. nutria	„ 85.—
„ „ 140 „ . .	„ 58.—	Karakul 130 cm kockan . .	„ 95.—
„ „ 140 „ . .	„ 65.—	Sealskin, svilen, črn	„ 120.—
„ „ 140 „ . .	„ 68.—	Sealskin volnen črn	„ 130.—
		Naša specialiteta: Peluche za podvlake imit. kožuhovina, 120 cm . . .	„ 46.—

Naša famozna Vestja tricot L 25.—
v vseh barvah.

Že desetletja jamči naše ime za cene, kakovost in izbero.

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah
ALOJZIJ POVH
Trst, Piazza Garibaldi št. 2
8 **(prej Barriera)**

V ŠTOKOVI
KNJIGARNI IN PAPIRNICI
Trst, Via Milano št. 37, Trst
je izšel
skladni koledar (blok)
za leto 1923.
Trgovci-obrtniki! 677
naročajte skladni koledar z napisom svoje tvrdke, ker je to najboljša reklama za vas.
V kratkem izide koledar-zapisnik (za pisarne, urade itd.) in stenski.

Hranilnica in posojilnica v Sv. Petru na Krasu
registrovana zadruga z neomejeno zavezo
sprejema
hranilne vloge od vsakogar
in jih najboljše obrestuje.
Daje posojila pod ugodnimi pogoji.
Popolna varnost.
Uraduje vsak torek in vsako soboto dopoldne v lastni hiši. 686

Dr. A. GRUSOVIN
specialist za kožne in spolne bolezni ter negovanje kože, perfekcioniran na dunajskih klinikah.
Sprejema od 9—12 in od 3—7 ure.
Gorica (Piazza grande) Travnik 20, hiša Paternoli. 60)

PODLISTEK

Igralec, ki dobiva.

Spisal **Mavricij Jókai**
Iz madžarskega izvirnika poslovenil
Ivan Koštiál 36

Lady Adamina se ga že drugič dotakne s slečeno rokovico, da bi vendar gledal na oder, kaj se tam dogaja. — Nadaljevanje tistega, kar se je godilo dotlej. — Nepopisen prizor med enim moškim in eno žensko, ki sta maskirana kot Bonaparte in gospa Hamelin. — Metél je gledal prizor nekaj časa. In potem — kolikor dlje je strmel, toliko bolj se mu je vsa duša upirala, puntala. Zoprni občutki so napadali njegove živce s vsem paroksizmom vročice. V njegovi notranjosti so se menjavali pri obratih prizora gnus, jeza, srd, srbenje. — Napoleon pride po bitki pri Waterloo k madami Hamelinovi, divja kot blazen, deli ukaze, da je treba skladišče smodnika zažgati ter porušiti Pariz nad glavami zaveznikov. (Karikatura groze). Nato sledi parodija idile med faliranim herojem in Kreolko. To pretrgajo kazaki, ki pridejo nenadoma ter vdero z baklami v rokah, da bi iskali Napoleona. Ono damo skrije pod naslanjač, na katerem sam sedi. Kazaki ga tam najdejo, ga primejo za ovratnik in ga odvlečejo od ženskega krila. Napoleon milo prosi in moledуje; rojalisti v partéru cepetajo, ploskajo in se smejejo... Metél se ni mogel več premagati: nanaglo je vtaknil dva prsta v usta ter izpustil dva tako močna žvižga, da je presekal vihar ploskanja in zborno petje kazakov. — Bila sta tako močna žvižga, da je takoj utihnilo ploskanje in kazaško petje; Občinstvo in igralci so na hip odrveneli od strmenja zaradi te kolosalne drznosti. — Lady Adamina je skočila s svojega mesta pokoncu ter zagrabila Metélovo roko. — «Saj ti si cel mož!» je zaklicala. «No, tudi jaz sem to! Pridi, spodiva z odra vso to komedijantsko tolpa!» — Rekši je skočila na ograjo lože, prijela rob svojega krila ter ga pripela k pasu: imela je na sebi hlače iz jelenove kože — in v drugi minuti je že bila na odru, z enim skokom med komparserijo, vzela enemu kazaku iz roke gorečo baklo in pričela ž njo druge kazake poditi. Metél je delal isto na drugi strani. S smolnato plamenico, ki jo je vzel v roko, je pritisnil tistemu glumaču, ki je paradiral Napoleona, tako pekočo zvezdo na hrbet, da je ta rjoveč stekel med kulise ter odnesel na svojem hrbtu plamen. Vihteč po dve bakli, sta razkropila vso zavezniško vojsko. — Toda enemu delu občinstva nikakor ni bil pogodu ta obrat v drami. Rojalisti in mouchardi (policijski vohuni) so posegli vmes ter skoz orkester pridreveli na pomoč potolčeni odrski četi. — «Nikar se podati! Saj sva dva!» je zaklicala lady — ali kdo ve, kaj je že bila tedaj — ženska obleka ji je bila strgana, z glave sta ji bili padli ruta in maska — obraz in postava sta ji bila moška. — Metélu tudi ni bilo treba dosti izpodbude, ker je že bil v svojem srdu, in če bi imela onadva opraviti le s samimi dizdalini, bi bila obranila svojo pozicijo zoper vse občinstvo. Četi gizdalinov ni ugajalo pometanje z baklami, ki so trosile iskre, smilili so se jim lepi obrazi in njih obleka; komur je zašla iskra v kito, temu so se začeli lasje kaditi. Občinstvo v ložah pa je izpodbujalo smele nasprotnike; njim je ta šala ugajala. A nanaglo se je vmešala oborožena policija v odrsko borbo in na intervencijo take velesile po navadi vsak umen vojskovodja kapitulira (se poda). — A onadva sta bila že odslovila svoj razum — eden ga morda sploh nikoli ni imel. — «Ne umikaj se, Metél! Vtakni svojo baklo v tisti veliki zaboj tamle!» In Metél je bil tak blazen, da jo je ubogal. — V tem zaboju pa je bila nakopičena zaloga materijala za umeten ogenj, ki bi moral igro zaključiti in predstaviti uspešni naskok zavezniških čet na Pariz. — Čez en trenutek je prasketalo, plamtelo, pokalo, kar je bilo v zaboju: rimske bakle, bengalski ogenj; sprožene rakete so jele švigati na vse strani, gori, doli, po tleh, poševno, med občinstvo, gori v lože, povzročujoč vsepovsod občen strah; konec šale je bil ta, da se je oder vnel ter ves cirkus pogorel. — Na srečo ni bilo človeških žrtev. — Tretjič je že pogorelo gledališče na tem mestu v teku tridesetih let. — Bilo je že v naprej poskrbljeno, da je bilo na straneh dovolj vrzeli, skoz katere se je lahko rešilo občinstvo, in pa zadosti požarnih brizgalnic blizu, da ne bi goreči cirkus zažgal vsega tatarskega tabora in ž njim vred tudi «Kraljeve palače». — Oba blazna je seveda prijelo redarstvo, in da ju ne bi razsrjeni rojalisti raztrgali, so ju redarji urno spravili v zaprt voz ter se ž njima odpeljali k policijski palači. — «No, to je bilo čisto delo,» je dejala razkrinkana Adamina Metélu. «A kaj poreče va policijskemu šefu, če naju bo iz radovednosti izpraševal?» — «Jaz porečem odkrito in mirno, da je mene, sina tujega naroda, do dna duše ogorčil atentat, s katerim so blatili v glavnem mestu Francije slavo francoskega naroda. Nisem mogel prenesti, da bi velikana, ki je bil meni sicer sovražnik, a vsemu svetu malik, prikazovali z glavo navzdol obnjenega! Tudi jaz sem se boril zoper njega, bil sem se viteški — premagal nas je. Kdor žali mojega zmagovitega nasprotnika, žali mene dvojno. Plemič sem. Ne trpim blata.» — «Hahaha!» se je smejala lady Adamina. «To bi bila lepa obramba! Za to bi naju gotovo oba peljali ven na šetališče astronomskega stolpa (promenado pred observatorijem ali zvezdarno), da bi nekoliko pokleknila na tistem mestu, kjer se najdejo pogosto med drobnim kamenjem **svinčene krogle,** ki so zgrešile cilj! Pusti, da bom zdaj jaz govorila, ti pa reci na vse samo «sacrebleu!» (= bes te plentaj!) — Prvo delo lady Adamine je bilo, da je v jetniški sobi policijske palače razbila vse pohištvo in okna ter pritisnila profosu (jetničarju) zaušnico; potem je še grozovito preklinjala, dokler nista bila peljana pred policijskega šefa. — Ta se je pa prikazal šele po dolgem času, ker si je moral tudi on ogledati požar. Obraz mu je bil še ves sajav in je s tem zadobil toliko bolj srdit izraz, ko so privedli pred njega oba hudodelca z rokami za hrbtom zvezanimi. — «Gospod in gospa!» je zarohnel nad njima. — «Gospoda — če vam je prav tako!» je v[illegible] nila lady. — «Gospod naj stopi naprej!» je dejal načelnik redarstva, obrnjen k Metélu. — Lady odrine Metéla s peto: — «Jaz sem gospod!» In s tem se je prevzetno ustopila pred šefa ter je rekla s ponosno dvignjeno glavo: «Moje ime je lord Adam of Camelborough, bratranec vojvode Wellingtona, vitez podveznega reda!» in da bi dala svojim besedam toliko večji poudarek, je porinila s kolenom vezeno spodnje krilo navzgor (vrhnje krilo je že bilo strgano) in položila nogo na načelnikovo pisalno mizo, tako da se je videl med kolenom prevezani redovni trak z uvezenim geslom «Honny soit qui mal y pense» (podlež bodi, kdor misli hudo o tem). — Pri lordovem imenu se je razpoloženost šefova naglo spremenila. — «Snemite z rok njegovega lordstva sponel» je zapovedal profosu. — To milost je bilo treba seveda raztegniti tudi na Metéla; lord je odgovoril tudi v njegovem imenu, objemajoč Metélov vrat z oproščeno roko: «Tole pa je moj prijatelj Metél Ripariević Babjogorski, dubrovniški knez — zna same dalmatinski.» — «Kako?» je vprašal policijski šef, osupel ob tem imenu, ki se ne da zapisati s francoskim pravopisom. — «Verjamem vam — tudi mene je stalo dva tedna, da sem se naučil tega imena. — In potlej? Ali želite zvedeti še kaj druzega?» — «Hudič! Kako ne bi želeli! Povzročila sta javen punt ter zažgala kraljevi cirkus!» — «Zgodilo se je zaradi stave. Stavo sva dobila. Škodo bova poravnala. In s tem je naše znanje pri kraju». — «S tem ni pri kraju, mylord: zagrešila sta očitno hudodelstvo!»

(Dalje).

Iz tržaškega življenja

Tatovi v stanovanju. Železniški uradnik Salvatore Devito je naznanil včeraj zjutraj na policiji, da so odprli neznani tatovi s ponarejenimi ključi njegovo stanovanje v ul. Geppa št. 9 ter odnesli novo volneno obleko, nekaj perila in nekaj srebrnine v vrednosti nad 1200 lir.

Aretacija. Včeraj zjutraj so policisti aretirali dve ženski: Italio Krtovo, staro 24 let, stanujočo v ul. Sapone in Ivanko Giraldijevo, staro 23 let, stanujočo v ul. S. Maurizio. Obe ženski sta obdolženi, da sta ukradli v Veroni mnogo blaga za obleke. Giraldijeva je priznala tatvino; Krtova pa ni hotela o tem ničesar slišati. Obe se nahajate v zaporu v ul. Coroneo.

Nočne sence. V noči od torka na sredo so policisti aretirali v raznih delih mesta enajst takih oseb, ki so brez vsakih sredstev, a so zelo nevarni imetju drugih.

Brezplačna vožnja. Včeraj sta bila aretirana na parniku «Pilsna» neki Josip Furlanich, star 1 8let in Božo Vukosić, star 22 let, ker sta se vozila brezplačno na tem parniku. Sedaj se nahajata v zaporu v ul. Coroneo.

Nepričakovan obisk. Tudi Ivanka Zambon je dobila včeraj zjutraj nepričakovan obisk v svojem stanovanju v ul. SS. Martiri št. 30. Njo staneta obisk 1000 lir. O obiskovalcih ni ne duha ne sluha.

Samomor. Nekateri finančni stražniki, ki so se nahajali včeraj popoldne okoli ene ure na pomolu «Sanità», so imeli priliko videti na koncu tega pomola slabo oblečenega moža, ki je bil ravnokar slekel površnik, ga vrgel od sebe ter se nato vrgel v morje. Stražniki so mu seveda prihiteli na pomoč ter ponudili možu v vodi puško, da bi se za njo prijel. Toda mož se jim je zahvalil za usmiljeno srce ter jim tudi dejal, naj ga pustijo v miru umreti. Stražniki pa si niso dali tega dopovedati, marveč so skočili v bližnji čoln, odveslali proti smrtnemu kandidatu ter ga na pol mrtvega povlekli iz vode. Vendar pa je bilo možu usojeno umreti; par minut pozneje je umrl. Imenuje se: Silvani Collono, star okoli 42 let, stanujoč v ulici Toricelli. Kaj ga je dovedlo do tega žalostnega koraka, se ni moglo še ugotoviti.

Lovski tat. 39-letni kmet Rudolf Versa, stanujoč tam nekje pri Ilirski Bistrici, je hodil v zadnjem času v gozd nekega kmeta-domačina na divjačino. Pred par dnevi pa mu je prišel na sled prizadeti kmet ter ga dal aretirati. Včeraj so prepeljali krivca v zapor v ulici Coroneo.

Nevošljivost — maščevanje. Dva kmeta, Anton Jelašič in Andrej Žitkovič, oba iz neke vasi pri Podgradu, sta pripeljala pred nedolgim časom v naše mesto vsak po en voz lesa za kurjavo. Žitkoviču se je posrečilo, da je dobil takega kupca, kakršnega si je sam želel; Jelašič pa ni dobil ne takega ne drugega. Radi tega je postal nevošljiv prijatelju in malo je manjkalo, da ga ni tistega dne še stepel, tako je bil razjarjen.

Pred včerajšnjim sta se moža sprla radi te zadeve, in tedaj je šel Jelašič z nožem nad prijatelja. Orožniki so ga pa pravočasno prijeli ter ga prepeljali v zapor v ulici Coroneo.

Vesti z Goriškega

S Krasa smo prejeli: Poročali ste že, kako so v minolem tednu strahovali fašisti nekatere vasi po Krasu in da so ob tej priliki izvršili pravcat «preki sod» proti nekaterim osebam, prisilivši jih kratkomalo na ricinovo olje. Naše miroljubno ljudstvo upa, da se ne ponovijo več taki sramotni in razburljivi čini, ko se bi morali slednjič tudi fašistovski oddelki ukloniti ponovnim zapovedim discipline svojega vrhovnega vodstva. Saj ima vlada, če je res močna, dovolj sredstev v rokah, da sama kaznuje vsakega podanika, ki ne bi hotel pokoriti se zakonom. Ker pa so nasilniki onih pohodov deloma znani, pričakuje naše ljudstvo, da bode državna oblast znala nastopati tudi proti strahovalcem, ki so zagrešili omenjene čine. Pričakuje to tem bolj, ker je bilo pri vseh činih dovolj očividcev, ki so se prepričali, da morajo orožniki in drugi javni uradniki poznati marsikaterega strahovalca in ker morajo tudi kraški lekarnarji znati, komu so prodali zadnje dni ricinovo olje v količinah, ki presegajo običajno «eno unčo», katero se navadno vzame v zdravstvene namene.

Pregledovanje deželne aprovizacijske zadruge v Gorici. Deželni urad za statistiko in tisk objavlja:

Deželna aprovizacijska zadruga v Gorici obvešča p. n. občinstvo: Ker se ima vršiti najpozneje do 31. decembra t. l. pregledovanje aprovizacijskega poslovodstva in z namenom, da olajša potrebe prebivalstva dežele, je zadruga sklenila še nadalje skrčiti sedanje prodajne cene, in sicer povprečno za 14% za obuvala in za 20% za volnene izdelke.

V osrednjem skladišču (ulica Cappuccini) in v zadružnih prodajalnah se vsled tega dobivajo obuvala znamk Varese, Parma, Milano, Humanic za moške od L 37 do L 50; za ženske od L 31 do L 42; za dečke od L 20 do L 37; volneno blago na izbero meter po L 7.50 do 25.50.

Cena vojaških obuval je skrčena na 24—28 L; obrabljena vojaška obuvala se oddajajo par po 7 L.

IZPITI UČITELJSKE USPOSOBLJENOSTI NA TOLMINSKEM UČITELJIŠČU. Izpiti učiteljske usposobljenosti za slovenske ljudske šole se začnejo 27. novembra t. l. ob 8. uri. Tozadevne prošnje naj se vložijo potom pristojnih okrajnih šolskih svetov na izpraševalno komisijo za učiteljsko usposobljenost v Tolminu.

Vesti iz Istre

Iz Boljunca. V nedeljo, 12. t. m. se bo vršila tu veselica «Združenega pevskega zbora», in sicer v prostorih g. M. Sancina. Spored obsega razne točke, kakor petje, godbo, šaljivi prizor, srečolov itd. Iz prijaznosti sodelujejo vsa pevska društva iz Brega in eno iz mesta. Začetek točno ob 16. — Ker je večina čistega skupička določena v kulturne namene, ker so avtomobilske zveze ugodne in ker bo preskrbljeno dobro tudi za lačne in žejne ter se nam obeta lep Martinov popoldan, kličemo vsem: Na veselo svidenje v prijaznem Boljuncu.

V slučaju nepredvidenih ovir, se veselica prenese, kar bo pravočasno objavljeno.

Književnost in umetnost

Matija Valjavec: «Izbrani spisi za mladino.» Priredila Fr. Erjavec in Pavel Flere. Z risbami okrasil Rajko Šubin. V Ljubljani, 1922. Tiskala, izdala in založila Učiteljska tiskarna. Strani LVII in 182. Cena elegantno vezani knjigi 30 Din. — Učiteljska tiskarna se je lotila hvaležne naloge, da nam izda vse slovenske klasike v elegantni in ilustrirani mladinski izdaji, ki jo urejata in prirejata Fr. Erjavec n Pavel Flere, ilustrirajo pa naši najboljši umetniki. Za Levstikom in Erjavcem je izšel sedaj Matija Valjavec, ki gotovo spada med naše najljubeznivejše pesnike, njegove znamenite pripovedne pesmi so pa pravi biseri naše literature. Izbranim njegovim pesmim je dodana tudi kopica njegovih narodnih pripovedk, ki so najbolj značilne za tega našega klasičnega nabiratelja narodnega blaga. V Valjavčeva dela uvaja bravce obširen, doslej najizčrpnejši pesnikov življenjepis. Zaključuje jih pa podroben «Tolmač.» Knjigo krasi 13 lepih ilustrativnih risb nadarjenega našega grafika R. Šubica, ki stopa s tem delom prvič pred slovensko javnosti. Po knjigi gotovo ne bo sezala samo naša mladina, temveč tudi odraslo občinstvo, zlasti, ker so Valjavčeva dela že davno pošla. Sploh bi ne smela manjkati ta krasna zbirka v nobeni slovenski hiši in knjižnici. Valjavcu slede Stritarjevi izbrani spisi, ki so že v tisku.

VSA PROSVETNA DRUŠTVA opozarjamo, da so pravkar izšle tri enodejanke Stanka Majcena pod naslovom «ZA NOVI ROD». Vse tri so izredno pripravne za podeželske odre, ki zahtevajo malo scenerije in malo oseb, posebno prvi dve: «PROFESOR GRADNIK» in «KNJIGOVODJA HOSTNIK». Poleg tega nudijo obilega umetniškega užitka, kakor malo katera igra. Knjiga bo v kras tudi vsem knjižnicam, ki naj bi jo takoj naročile pri Štoki v Trstu, v knjigarni K. T. D. v Gorici ali pri «Prosveti» v Trstu.

Nekaj cerkvene zgodovine idrijske

Idrija samostojna župnija.

Rudnik je vedno več donašal, rudarje so morali klicati iz drugih dežel, da so zamogli dovršiti vse kupčijske pogodbe. Mesto je rastlo. Leta 1721. so hoteli združiti Spodnjo Idrijo z mestom Idrija. Rudniški načelnik Lichtenheimb se je odločno uprl. Ogorčeno piše, kažoč nasprotje rudnika in ostale fare. On pravi: faro Spodnjo Idrijo visitirajo «capitulares civitatis Austriae-dominium Benetke»; Idrijo pa goriški naddijakon. Tako je bilo že od začetka rudnika in erar ne bo od tega odstopil brez tožbe in sodnega dekreta. To je privilegij, katerega rudnik ne opusti. Najbolje bi bilo, da se idrijskemu I. kapelanu izroči dekret za samostojnega župnika in potem bo izostalo vse dosedanje brezplodno prikanje. Saj je vendar znano, da pastiruje med rudarji le idrijski kapelan, med kmeti po okolici in prebivalci v Spodnji Idriji pa ondotni župnik. Idrijski kapelan oskrbuje poleg farne cerkve še 3 podružnice, a župnik v Spodnji Idriji zraven svoje župne cerkve le 2 lokaliji; Vojsko in Gose. Idrijski kapelan dobiva svojo plačo le od rudnika, župnik v Spodnji Idriji le od kmetov. Tudi se je leta 1652. deklarirala Idrija za samostojno faro, le opustili so ali pozabili izgotoviti dokumente — intimationes.

Pri drugih rudnikih se enako postopa. Povsod se radi naraščajočega števila rudarjev skrbi za ločeno dušno pastirstvo. Zato se je že leta 1652. v dekretu na samostojnega kapelana Ivana Slavec zapisalo, da on independenter — neodvisno — vse opravlja. Zato tudi dobiva brachium saeculare — pravno moč — od rudnika, on ga nastavlja in instalira, ne pa kak vicedom, kakor v Sp. Idriji. Idrijski rudnik je kameralna lastnina, zato nima tu govoriti ali odločevati ne deželni glavar, ne vicedom.

Rudniški oskrbniki so si vedno lastili pravico pri cerkvi in njeni opravi. Bil je centralizem najhujše vrste. To se vidi iz dopisa, katerega je rudnik poslal dne 14. 4. 1751., ko se mu je uradno naznanilo, da pride goriški nadškof grof Attems Idrijo vizitirat.

Direkcija piše: Naj le pride, a na svoje stroške. Pregleda lahko cerkev, sakristijo, tabernakel, podobe in paramente. Blagajne cerkvene in stanovanje duhovnikov, sploh temporalia pa se ne sme dotakniti brez dovoljenja in navzočnosti rudniškega svetnika.

Prišel je res 1752. leta osebno škof Attems v Idrijo, blagoslovil oltar sv. Ahacija v Antonovem rovu in ob isti priliki razglasil Idrijo za samostojno župnijo ali faro.

Že 29. julija 1752. pride za župnika Janez Jakob Bajc. Rojen v Jesenicah 11. 7. 1688. v mašnika posvečen 24. 9. 1712 na naslov 3 jeseniških kmetov. Kapelanoval je na Dovjem, bil samostojen vikar v Št. Vidu nad Vipavo, bil 3 mesece župnikov vikar v Vipavi, od koder je prišel v Idrijo. Čez 4 leta pa se je od tu preselil za župnika in naddijakona v Ribnico.

Zanimiv je oklic v slovenskem jeziku, s katerim se naznanja njegov nastop v Idriji rudarjem in drugim župljanom, glasi se:

Potim, ker je naša Svetla Cesarica in Kraljica Marija Terezija tega pričujočega visoke časti vrednega mašnika č. g. Janeza Jakoba Bajc za enega perfarskega idrijskega mesta fajmoštra zavoljo njegovega lepega zadržanja, velike učenosti, znanja in vednosti in njegovega brumno peljanega življenja gnadljivo izvolila in nastavlja, ker je bil od g. Bergrata goriškemu visoko gnadljivemu škofu Karolu Mihaelu Attems-u naprej postavljen, je od tega v duhovskih rečeh potrjen, ter njemu dana vsa duhovska moč, čast, oblast in pravica.

Zato tedaj bo Vam kakor vaših duš skrben postir, da boste vedeli mu spodobno čast skazat, ga ubogat in mu pokorni bit. Ko bi kedo v duhovskih rečeh kako tožbo ali pravdo imel ino samo temu fajmoštru svojo tožbo noter postavil, knjemu pribejžal in zaupanje v njega imel, bode on po svoji veliki dobroti in učenosti vseh duhovnih potrebah kakor dober pastir, vsem pravo kot k večnemu zveličanju pokazal.»

Začel je res neumorno delati v Idriji. To pričuje dejstvo, da so mu ustanovili še službo za 2. kaplana.

Idrija — dekanija.

Dne 14. julija 1791. se je ločila Idrija od goriške nadškofije ter se priklopila ljubljanski knezoškofiji. Do takrat je spadala pod dekanat vipavski, po ločitvi so jo pa priklopili vrhniški dekaniji.

In uredili so dekanije v Ljubljani in leta 1817. imenovali takratnega župnika v Idriji Ludovika barona Rauberja za dekana.

Morda je kaj vplivalo ravnanje rudniškega ravnatelja, ki se je preveč vtikal v cerkvene idrijske zadeve in brezpotrebno naglašal, da je on višja instanca kakor župni urad. Takrat in še poprej so silno gledali ali je kdo za eno stopinjo višji v činovnem razredu ali v častnem naslovu. obnašanje do župnika Tiringerja kaže, kako oblasten je bil Oberamt do nižjih instanc.

Župnik idrijski je bil v 8. činovnem razredu a Bergrat — rudniški svetnik kot načelnik rudnika v 7. Sedaj pa ko je župnik postal dekan, sta si bila enaka. Res se potem več ne opaža nikako šikaniranje v dopisih, katere sta si menjala rudniško ravnateljstvo in mestno župni urad; sedaj veje prav sprejemljiv ton in si vedno kot enakovrstna dopisujeta.

Bil je pa takrat idrijski dekanat zelo obsežen. Vse fare, ki so še sedaj pod Idrijo in vse župnije, ki so sedaj pod Vrhniko, so bile pod Idrijo. Catalogus Cleri iz leta 1820. našteva sledeče fare pod idrijsko dekanijo: Vrhnika, Logatec. Hotedršica, Rovte, Sv. Jošt nad Polhovim gradcem, Polhov gradec, Črnivrh, Horjul, Zaplana. Podlipa, Preserje, Borovnica, Rakitna, Spodnja Idrija, Gosa in Vojska.

(Dalje).

DAROVI

«Šolskemu društvu» darujeta gospici Vera in Tilde 10 L. Iskrena hvala!

NAŠI DIJAKI STRADAJO. — SPOMINJAJTE SE POVSOD IN VEDNO DIJAŠKE MATICE!

Borzna poročila.

Tečaji.

Trst, dne 8. novembra 1922.

Jadranska banka	138
Cosulich	359
Dalmatia	88
Gerolimich	1490
Libera Triestina	435
Lloyd	1500
Lussino	660
Martinolich	158
Oceania	140
Premuda	86
Tripcovich	296
Ampelea	651
Cement Dalmatia	345
Cement Spalato	303

Tuja valuta na tržaškem trgu

ogrske krone	—.92.— —.97
avstrijske krone	—.03.— —.03
češkoslovaške krone	77.—.— 77.50
dinarji	36.60.— 39.—
leji	15.25.— 15.75
marke	—.27.— —.34
dolarji	23.80.— 24.—
francoski franki	148.—.—151.—
švicarski franki	440.—.—445.—
angleški funti papirnati	106.25.—106.75

Hranilnica in posoj. v Šturjah pri Ajdovščini

reg. zadr. z neom. zavezo

vabi vse svoje člane na

občni zbor

kateri se bo vršil (700)

dne 12. novembra t. l. ob 10. uri predp. v lastnih prostorih v Šturjah

POHIŠTVO.

NOVI DOHODI: poročne sobe, solidno, slavonsko delo, javorjeve, črešnjeve, jesenove, mehagonijeve, hrastove L 1700, naslonjači L 48.—. Železne postelje s kovinasto vzmetjo L 150.—.

TURK, Via S. Lazzaro št. 10.

VELIKA IZBERA

Za pošiljatve na deželo najboljša, brezplačna embalaža.

ODVETNIKA 84

Dr. FERFOLJA in Dr. SEDMAK

Iz Trsta, via Fabio Filzi št. 17/I. (tel. 26-50)

sprejemata

svoje klijente iz sežanskega okraja

vsako soboto

pri AMFU v SEŽANI

Dobre in moderne obleke

za moške, dečke in otroke v veliki izberi 58

po konkurenčnih cenah.

Adolfo Kostoris

Trst, Via Carducci 39.

Oglejte si izložbe, da se prepričate!

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obrestuje navadne hranilne vloge po

5%

vloge, vezane na trimesečno odpoved po 5½% ako znašajo 20-30.000 Lit.
po 6% ako znašajo 30-40.000 „
po 6½% ako presegajo 40.000 „

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune

Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženje nad 2300 zadružnikov, vredno nad 50 milijonov lir.

Daje posojila na poroštvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8—13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Najvišje cene plačujem za

KOŽE

kun, zlatic, lisic,

dihurjev, vider, jazbecev, mačk, veveric, krtov, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10 II. nadst., vrata 16 88

Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Inserirajte v „Edinosti“

Trgovska hiša

dvonadstropna, 50 let obstoječa, v Ljubljani, se proda. Hiša stoji v sredini mesta na najbolj prometni točki, ima trgovske lokale in skladišča, pripravna za kako industrijo in so takoj na razpolago.

Ponudbe pod „Dobra pozicija“ na Anon. zav. Drago Beseljak, Ljubljana, Sodna 5.

Steklene šipe

vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežba na dom. Cene zmerne. Piazza Oberdan štev. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 18

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebianca štev. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Št. telef. 25-67.

TVRDKA GELOSA BENIAMINO & FIGLI

POHIŠTVO

lastnega izdelka v vsakem slogu. — Velika izbera popolne opreme za hiše, pisarne in gostilne.

Brezkonkurenčne cene.

Trst — Viale XX. Settembre 35 — Trst

(palača Eden)

Telefon 34-34 bis (87) Telefon 34-34 bis

Tiskarna „Edinost“ v Trstu

izvršuje vsa tiskarska dela točno in solidno

Prostori tiskarne se nahajajo v ulici Sv. Frančiška Asiškega št. 20

JADRANSKA BANKA

Delniška glavnica L 15,000.000 Rezerve L 5,100.000

Dunaj, Opatija, TRST, Zadar. (1)

Afilirani zavodi v Jugoslaviji: Jadranska banka, Beograd in njene podružnice v Celju, Cavtatu, Dubrovniku, Ercegnovem, Jelsi, Korčuli, Kotoru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Metkovliču, Sarajevu, Splitu, Šibeniku in Zagrebu.

Afilirani zavod v New-Yorku: Frank Sakser Stade Bank.

Izvršuje vse bančne posle.

PREJEMA VLOGE

na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 4%.

Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi v Trstu:

Via Cassa di Risparmio štev. 5 — Via S. Nicolò štev. 9.

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna posluje od 9. do 13. ure.